

Institutionen för psykologi

Innebörden av att vara internationellt adopterad

Två identitetsaspekter – svenskhet och etniskt ursprung

Heelena Haraldsson & Theresia Regnander

Handledare: Pirjo Birgerstam

ABSTRACT

The aim of this study was to deepen the knowledge about the meaning of being internationally adopted for individuals living in Sweden. Through group discussions with young adults data was retrieved, and then analysed with a qualitative phenomenological approach. The study revealed three main themes: 1) experiences of being Swedish, 2) experiences of ethnic origin, and 3) the interaction between the two aspects of the identity, how the internationally adopted individual integrate's his/her ethnical origin with his/her Swedish identity. With regards to previous studies about adoption and psychological theories the meaning of being internationally adopted in Sweden is discussed.

Key words:

International adoption, identity, ethnicity, phenomenology.

.

FÖRORD

Vi ville som blivande psykologer öka förståelsen för hur det är att vara internationellt adopterad för att skapa kunskap som kan vara till hjälp för den yrkesarbetande i mötet med internationellt adopterade. Vår tidigare personliga erfarenhet som internationellt adopterad och blivande adoptivförälder hade gett oss en viss förförståelse för vad en adoption kan innebära. Vårt intresse för ämnet handlade om hur adoptionen kan påverka individen, och vad som är viktigt att tänka på för den professionelle i mötet med den internationellt adopterade.

Att möta unga vuxna, internationellt adopterade och få ta del av deras diskussioner har varit spännande och vi har fått en unik inblick i vad det kan innebära att vara internationellt adopterad. Vi vill särskilt tacka de adopterade som deltagit i våra diskussionsgrupper. Utan er vilja att öppet diskutera personliga och ibland svåra ämnen hade vår undersökning inte kunnat genomföras. Ett stort tack till vår handledare, Pirjo Birgerstam, som bidragit med ovärderlig kunskap och väglett oss i vårt arbete.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING – INNEBÖRDEN AV ATT VARA INTERNATIONELLT ADOPTERAD	6
METOD –	
FOKUSGRUPPER MED FENOMENOLOGISK ANSATS	7
Det empiriska underlaget	7
Deltagare	9
Kriterier och utfall	9
Beskrivning av deltagarna	10
Genomförande	10
Rekrytering	10
Datainsamling i fokusgrupper	10
Tillvägagångssätt vid analys – en fenomenologisk ansats	12
RESULTAT – ERFARENHETEN AV ATT VARA INTERNATIONELLT ADOPTERAD	14
Svenskhet	15
<i>Jag känner mig svensk</i>	15
<i>Jag är en av dom andra</i>	15
<i>Jag är barn till mina svenska föräldrar</i>	16
<i>Jag är lik mina svenska föräldrar</i>	17
<i>Jag är svensk eftersom jag talar svenska</i>	17
<i>Jag vill inte bli bemött som invandrare</i>	17
Jämförelse med annan empirisk forskning	19
Etniskt ursprung	21
<i>Jag har blivit lämnad</i>	21
<i>Adoptionen har räddat mig</i>	22
<i>Jag har ett avvikande biologiskt ursprung</i>	22
<i>Jag har ett annorlunda utseende</i>	23
<i>Jag är intresserad av mitt ursprungsland</i>	24
<i>Jag fantiserar om mitt ursprung</i>	25
<i>Jag söker svar om mitt ursprung</i>	26
<i>Jag vill ha egna biologiska barn</i>	27
<i>Jag har distans till mitt ursprung</i>	27
Jämförelse med annan empirisk forskning	28
Samspel av de två identitetsaspekterna	30
Integrering	31
<i>Jag är både och</i>	31
<i>Jag har funnit ett lugn</i>	32
<i>Jag känner gemenskap med andra adopterade</i>	32
<i>Adoptionserfarenheten har berikat mig</i>	33
Splittring	33
<i>Jag känner mig rotlös</i>	33
<i>Jag väljer mellan att vara svensk eller utländsk</i>	34

<i>Jag kan inte få reda på mina rötter</i>	34
<i>Jag känner mig inte hel</i>	35
<i>Jag identifierar mig inte som adopterad</i>	35
Jämförelse med annan empirisk forskning	35
DISKUSSION – INNEBÖRDEN AV ATT VARA INTERNATIONELLT ADOPTERAD	37
Den internationellt adopterades självidentitet.....	37
Konklusioner.....	42
Metoddiskussion.....	43
Analysdiskussion.....	45
Förslag till vidare forskning.....	45
REFERENSLISTA	46
Bilaga 1.....	49
Bilaga 2.....	50
Bilaga 3.....	51

INLEDNING - INNEBÖRDEN AV ATT VARA INTERNATIONELLT ADOPTERAD

Hur är det att vara internationellt adopterad i det svenska samhället idag? Att vara internationellt adopterad förutsätter en separation från de biologiska föräldrarna och det etniska ursprunget, samt en förflyttning till adoptivföräldrar och ett nytt kulturellt sammanhang. Härmed kan man tänka sig att tillvaron för den adopterade på vissa sätt är mer komplex än för den som växt upp med sina biologiska föräldrar i samma kultur. I tidigare studier har man funnit att internationellt adopterade i Sverige är överrepresenterade i psykiatriska sammanhang (Cederblad, 1991; Lindblad, Hjern & Vinnerljung, 2002 & 2003). Hjern, Lindblad och Vinnerljung (2002) fann att risken för att internationellt adopterade utvecklar psykisk ohälsa som kräver sjukhusvård är tre till fyra gånger större än för genomsnittsbefolkningen. De fann en ökad risk för självmord, självmordsförsök och kriminalitet bland de internationellt adopterade. Även i amerikanska studier har man funnit att adopterade har en ökad risk för att drabbas av psykisk ohälsa (Brodzinsky, 1990).

Alla människor genomgår en identitetsutveckling som innebär möjligheter och svårigheter av olika art, men vad är specifikt i identitetsutvecklingen för de internationellt adopterade? Hur hanterar de sin minoritetsställning och sitt invandrarskap, och vad kan vara till hjälp för den adopterade i denna process? Vad kan vara till hjälp för den som möter den internationellt adopterade, till exempel den yrkesutövande psykologen eller adoptivföräldern?

Tidigare forskning kring adoption som tar upp frågor om den adopterades identitetsutveckling har gjorts, men mer forskning behövs (SOU 2003:49, vol. 2). Man har inte mycket kunskap om hur den internationellt adopterade hanterar den del av sitt liv som har med det biologiska ursprunget att göra och hur adopterade utvecklar en sammanhängande identitet (Friedlander et al., 2000). Sedan 1960-talet har cirka 45 000 barn adopterats till Sverige. Eftersom internationella adoptioner endast förekommit i Sverige sedan 1960-talet är det först nu på 2000-talet som de utgör en större grupp av unga vuxna i Sverige, och det har därför blivit mer aktuellt att undersöka innebörden av att vara ung vuxen, internationellt adopterad (SOU 2003:49, vol. 1).

Syftet med denna studie är att med ett öppet och förutsättningslöst sätt undersöka den enskilde unge vuxne adopterades egna erfarenhet i ett visst sammanhang, främst ur ett salutogent perspektiv. Med andra ord försöker vi skapa kunskap om hur internationellt adopterade hanterar faktumet av att vara adopterade och om vad som kan vara till hjälp för den adopterades identitetsutveckling och psykiska välbefinnande.

Frågeställning för vår empiriska undersökning:

- Vad innebär det för den enskilde att vara ung vuxen internationellt adopterad i Sverige?

METOD - FOKUSGRUPPER MED FENOMENOLOGISK ANSATS

Det empiriska underlaget

Genom internationellt adopterades egna berättelser som unga vuxna ville vi öka förståelsen för hur det är för den enskilde att vara ung internationellt adopterad i det svenska samhället idag. Vi var intresserade av att låta deltagarna få berätta om sina erfarenheter, så fria som möjligt från vår påverkan eller förväntan. Vi ville fördjupa oss i de internationellt adopterades berättelser, se vilka teman som var aktuella för den adopterade själv och inta ett inifrånperspektiv som innebar att vi försökte förstå innebörden i de adopterades berättelser. För att uppnå ett närmande till de internationellt adopterades genuina erfarenheter som adopterade var vår utgångspunkt att lyssna så förutsättningslöst som möjligt på deras berättelser. Vår intention var att i möjligaste mån frigöra oss från vår förförståelse och våra referensramar för att kunna titta på de internationellt adopterades erfarenheter opåverkade av våra tidigare skapade grundantaganden. Vi reflekterade därför i förväg över våra egna förväntningar, förutfattade meningar och tidigare erfarenheter för att sedan kunna sätta dessa åt sidan och vara så öppna och förutsättningslösa som möjligt (Birgerstam, 2000). Genom att vi har gjort ett försök till ett frigörande av de antaganden som vi hade till att börja med om hur saker och ting hänger samman försökte vi se vårt studerade fenomen som sanna nybörjare. Detta är vad Husserl kallar ”en transcendental inställning” (Sander, 1999, s. 115). I likhet med den fenomenologiska traditionen handlade det om att vi försökte separera oss själva från det fenomen som vi studerade (Sander, 1999). Endast så kunde vi göra ett försök till ett närmande av en genuin bild av fenomenet, i detta fall de internationellt adopterades

erfarenheter. Vi ville alltså fördjupa oss i deltagarnas livsvärldar och förstå deras berättelser ur deras perspektiv, för att kunna förmedla en fördjupad kunskap av fenomenet. Vi valde gruppintervjun som metod, i form av så kallade fokusgrupper (Wibeck, 2000).

Diskussion i fokusgrupper innebär att man tittar på gruppens förståelse för ett fenomen, i detta fall erfarenheten och innebörden av att vara internationellt adopterad i det sammanhang som fokusgruppen innebär. Ett viktigt skäl till vårt val av gruppintervju i stället för den individuella, var att grupperna kan diskutera det valda ämnet ur de aspekter som de finner mest angelägna, med minsta möjliga styrning från intervjuaren. Som moderatorer, i vad man brukar kalla ostrukturerade fokusgrupper, hade vi möjlighet att inta en mer undanskynd roll än vad som hade varit möjligt i individuella intervjuer. Vi ville att gruppernas berättelser skulle utgå från deltagarna och vara så genuina och angelägna för dem som möjligt. Genom gruppintervjun får man dessutom en större bredd på materialet, på så sätt att deltagarnas samspel med varandra kan leda till att berättelser blir mer mångfacetterade (Wibeck, 2000). Ytterligare ett motiv till vårt val av gruppintervjun var att metoden har en terapeutisk fördel, eftersom deltagarna dels kan få ny förståelse för sin livshistoria genom att ta del av andras berättelse, dels dela erfarenheter med andra som har liknande erfarenheter. Gruppen som fenomen ger möjlighet till mellanmänsklig dynamik (Kvale, 1997).

Fokusgrupperna gav den ram inom vilken deltagarna fritt kunde berätta om sina erfarenheter och tankar kring att vara internationellt adopterade. Genom att deltagarna själva kunde välja vad de ville fokusera på i diskussionerna skapades olikartade associationsspår och det uppstod en dynamisk mångdimensionell mängd material om hur det är att vara internationellt adopterad.

För att kunna fånga innehållet i diskussionerna och göra det tillgängligt för senare analys och tolkning spelades samtliga träffar in på band och transkriberades näst intill ordagrant. Vissa ifyllnadsord som till exempel: ”ju”, ”liksom” och upprepningar, har inte alltid överförts till skrift eftersom det kan göra det svårt att förstå vid läsetillfället vad personen har velat säga. Efter att samtliga träffar genomförts delade vi upp materialet mellan oss och transkriberade ungefär hälften var.

Deltagare

Kriterier och utfall

Deltagarna vi sökte till vår undersökning var unga vuxna, ”synligt” internationellt adopterade.

Vi eftersökte personer enligt kriteriet ”synligt” adopterade, vilket är ett begrepp som har använts när man syftar till de adopterade som uppenbart utseendemässigt har ett annat etniskt ursprung än adoptivföräldrarna, där andra kan se att det är ett adopterat barn (Irhammar, 1997).

Vi eftersökte även deltagare som uppfyllde kriteriet ”unga vuxna”. Den unge vuxne har hunnit etablera en stabilare identitet och en del livserfarenhet. Som ung vuxen har man oftast till exempel hunnit flytta hemifrån och etablera sig i samhället, och man har på så sätt gjort fler erfarenheter av att vara adopterad. Den unge vuxne kan inte längre definieras som ”adoptivbarn i en familj som tillhör majoritetsbefolkningen” och det blir då mindre tydligt att man är internationellt adopterad. När vi bestämde åldern som ett kriterium hade vi vidare Eriksons utvecklingsfaser i åtanke och i vår studie lagt gränsen till vuxenhet vid tjugo år. Därmed har vi inte heller deltagare som är yngre än tjugo år (Erikson, 1993).

Vi ville finna så goda informatorer som möjligt, de som var mest kapabla att berätta om sitt liv som internationellt adopterad. Att avgöra vilka som är goda informatorer är komplicerat, men vi utgick ifrån att de som *vill* delta är också de som har något att berätta eftersom de ville dela med sig av sina erfarenheter.

Våra deltagare kan alla anses ha uppfyllt de kriterier vi utgick från, det vill säga unga vuxna ”synligt” adopterade. När det gäller en deltagare kan man dock diskutera huruvida denne var ”synligt” adopterad, och huruvida dennes utseende egentligen var märkbart avvikande. Även den deltagaren var dock internationellt adopterad, men från ett europeiskt land. Anledningen till att vi tvekar kring om den deltagaren kan sägas uppfylla vårt kriterium ”synligt adopterad” är också deltagarens egen berättelse i materialet som delvis avviker från de andra deltagarna beträffande upplevelser av att utseendemässigt skilja sig från andra svenskar. I och

med detta tar vi inte med dennes svar i resultatet.

Beskrivning av deltagarna

I vårt material har sammanlagt tio personer deltagit. Alla var internationellt adopterade och hade kommit till Sverige som spädbarn under ett års ålder. Deltagarna var mellan 20 och 33 år gamla. De kom ursprungligen från Colombia, Indien, Peru, Sydkorea, Bosnien, Sri Lanka och Ecuador. Åtta kvinnor och två män deltog. Alla lever i Skåne-regionen. Nio studerade på universitet/högskola eller folkhögskola, och en var yrkesarbetande. Åtta av deltagarna hade adoptivsyskon, varav en hade en tvillingbror, och två hade ett syskon som var adoptivföräldrarnas biologiska barn. Ingen av deltagarna var ännu förälder till egna barn.

Genomförande

Rekrytering

Deltagarna till fokusgrupperna söktes genom att ett anslag (bilaga 1) sattes upp på anslagstavlor på bibliotek i Lund och Malmö, Lunds universitet, Malmö högskola och motionsföreningen Friskis och Svettis i Malmö. Vidare gjordes utskick via e-post till studenter på psykologprogrammets två första terminer, till studenter som läste grundkursen i psykologi vid Lunds universitet, och till medlemmar i följande föreningar: Adopterade koreaners förening, Föreningen för adopterade thailändare, Adopterade etiopiernas och eritreanernas förening samt Föreningen för foster- och adoptivbarn. Vi tog med samtliga tio personer som inom två veckor anmälde sitt intresse att delta.

Datainsamling i fokusgrupper

Materialet till studien har inhämtats genom fokusgrupper som arrangerades i Lund och Malmö under april och maj 2006. Orterna Malmö och Lund valdes på basis av deltagarnas hemort. När deltagarna hade anmält sitt intresse fick de mer utförlig information via ett brev (bilaga 2). De kallades även per telefon dagen innan till den första träffen för att förebygga bortfall, i enlighet med Wibecks (2000) rekommendation. Grupperna, som träffades fyra gånger, bestod av vardera fem deltagare samt oss två iklädda rollen som moderatörer.

Storleken på grupperna bestämdes med tanke på hur många som samtidigt kan vara med i ett samtal utan att förlora känslan av intimitet, och hänsyn togs även till att ett visst bortfall kunde ske (Wibeck, 2000). Fokusgrupperna var av ostrukturerad art, vilket innebar att vi som moderatorer försökte ha en så undanskymd roll som möjligt eftersom det viktiga var att deltagarna samtalade med varandra och inte med oss. I våra roller som moderatorer var det vi som höll ramen för träffarna angående; tider, sammanfattningar och fördelning av ordet mellan deltagarna. Rollen bestod emellertid även av att ställa följdfrågor för att klargöra innehållet i vad som sades och se till att ämnet blev belyst från olika perspektiv för att diskussionerna skulle bli givande. Vi hade dock inte förberett några bestämda frågor som skulle diskuteras utan deltagarna valde själva ur vilka aspekter de ville belysa sina erfarenheter.

De första samtalen genomfördes i Lund. Under fyra veckor, varje torsdag, träffades gruppen i Psykoterapimottagningens lokaler på Institutionen för psykologi vid Lunds universitet, under en och en halv timme per tillfälle. På samma sätt träffades gruppen i Malmö varje tisdag under fyra veckor i en hyrd lokal på Medborgarskolan. Dessa lokaler gjorde det möjligt att ha samtal i avskildhet utan avbrott. Strukturen för träffarna var densamma i både Lund- och Malmögruppen. Vid det första tillfället introducerades syftet mer utförligt för deltagarna, en muntlig överenskommelse gällande konfidentialitet gjordes för att skapa en trygg ram kring samtalen, och var och en fick göra en kort presentation av sig själv. Tanken var att alla deltagare skulle skriva ner eller tänka ut berättelser om viktiga händelser eller erfarenheter de hade gjort som adopterade, och att man sedan skulle berätta dessa för de övriga i gruppen. Dessa berättelser skulle sedan användas som vinjetter för att inleda diskussionerna och stimulera till vidare diskussion. För att demonstrera hur fokusgrupperna kunde komma att se ut hade vi valt ut några vinjetter (bilaga 3) ur litteratur skriven av internationellt adopterade, vilka presenterades vid den första träffen (Hagström, 2003; Holmstöm, 1998; Trotzig, 1996). De kommande gångerna ombads deltagarna att själva förbereda korta berättelser vid var sitt tillfälle. Gruppen i Malmö var mer tveksam inför att förbereda berättelser, endast en deltagare förberedde en vinjett, och två av deltagarna utgick istället från att dela med sig av privata fotografier.

Tillvägagångssätt vid analys – en fenomenologisk ansats

De transkriberade berättelserna om de adopterades erfarenheter av att vara just internationellt adopterad var underlaget för vidare analys. Vi valde en fenomenologisk ansats med syftet att ta fram den allmänna, generella beskrivningen av fenomenet. Vår ansats är således kvalitativ och beskrivande till sin karaktär (Karlsson, 1999).

I analysarbetet ville vi låta materialet tala till oss, och hade därför varken formulerat några hypoteser eller några specifika frågor i förväg. Vi ville undersöka vad innehållet i den internationellt adopterades liv innebär i just detta sammanhang genom att leva oss in i materialet, och se vilka betydelser materialet innehöll sett från deltagarnas perspektiv.

För att kunna möta vårt material så förutsättningslöst som möjligt och försöka befria oss från vår förförståelse hade vi innan fokusgrupperna arrangerades skrivit ett brev till oss själva där vi försökte titta på våra värderingar, intressen och förväntningar, och reflekterade över hur dessa kan påverka vår förståelse av materialet (Elliott, Fischer & Rennie, 1999). Detta brev har vi återkommit till under analysarbetets gång för att kunna genomskåda ett eventuellt uppfyllande av våra förutfattade meningar. Dessutom synliggjorde vi vår teoretiska bas genom en mind-map, vilket ytterligare hjälpte oss med att bli fokuserade. Vi har även haft hjälp av att vara två skribenter. På så sätt har vi kunnat jämföra våra tolkningar av materialet mellan varandra, vilket har gjort att vi har kunnat erhålla en säkrare inter-kodarreliabilitet (Wibeck, 2000). Under de senaste fem år som vår utbildning till psykolog har varat har vi integrerat ett likartat grundläggande psykologiskt synsätt som präglar hur vi ser på fenomen i världen. Vår avsikt var dock att inledningsvis befria oss från denna teoretiska bas och låta materialet tala för sig. Vi tog på så sätt ett fenomenologiskt vetenskapligt perspektiv i denna studie.

Själva arbetet med transkriberingen var en första genomgång av materialet, men redan tidigare i processen tillägnade vi oss de adopterades erfarenheter genom att efter varje träff reflektera över vad som diskuterats just den gången. Därefter läste vi igenom den del vi inte själva hade transkriberat. Vi har i vårt analysarbete arbetat i likhet med Birgerstams (2000) fenomenologiska arbetssätt i följande steg.

Det första steget i vår analysprocess innebar praktiskt en första genomgång och läsning av hela materialet för att få en känsla för materialets innehåll i stort. I detta steg låg inte fokus på delarna utan på materialet i sin helhet. Vad hade diskussionerna handlat om i stort? Vad ville deltagarna förmedla i samtalen? Hur hänger de olika sammanhangen ihop? Vi försökte i detta första steg titta på materialet mer intuitivt för att förstå vad våra deltagare menade med det de berättade. Vi försökte leva oss in i och förstå vad våra deltagare möjligen ville säga, vi hade ett inifrån perspektiv.

För att kunna klargöra den helhetsbild vi hade fått under den första genomläsningen delade vi i analysens andra steg in materialet i meningsenheter, vilket innebar att vi styckade upp materialet i stycken som hade ett något sammanhållet innehåll relevant för vårt syfte, det vill säga kopplade till erfarenheter av att vara adopterad. Vi gick noggrant igenom hela texten och markerade var en meningsenhet började och slutade samt var nästa tog vid. Meningsenheterna kunde vara både korta och långa, och ibland innehålla ett flertal möjliga betydelser. Vi markerade även nyckelord i texten med en överstrykningspenna. I detta steg skiftade vi fokus från helhet till del. Vi beskrev innehållet i meningsenheterna i marginalerna med textnära ord. Dessa textnära beskrivningar fördes sedan över till Post-it-lappar. Under detta arbete använde vi vår spontana förståelse av vad deltagarna diskuterade med fokus på erfarenheten av att vara internationellt adopterad (Birgerstam, 2000).

Det tredje steget innebar att vi grupperade de erhållna meningsenheterna i grupper med liknande betydelseinnehåll. Dessa grupper försedde vi sedan med textnära rubriker, som exempelvis: ”återresor”, ”adoptivföräldrar” och ”ursprung”, som speglade det övergripande innehållet. Genom grupperingen av meningsenheterna kunde vi urskilja en mängd olika teman. Teman som i sin tur grupperades i än mer övergripande teman i en hierarkisk struktur. Efter reflektion kunde vi dela in materialet i centrala teman indelade i kategorier, vilket ledde till analysarbetets fjärde steg.

Det fjärde steget innebar att vi översatte det textnära språket till begrepp som kunde beskriva materialet med mer psykologiska termer. Genom att gruppera dessa begrepp på Post-it-lappar fann vi ännu mer övergripande, teoretiska kategorier. I detta steg skapade vi en övergripande tolkningsmodell för att klargöra det sagda. Denna tolkningsmodell skulle sedan bli den som vi följde i vår beskrivning av fenomenet. Vi hade funnit ett mönster och en struktur i materialet och därmed kunde vi göra en allmän beskrivning av fenomenet i fråga (Karlsson,

1999). Denna tolkningsmodell ledde fram till den struktur som finns i resultatet, med huvudrubriker och underrubriker. I resultatet har vi varit noggranna med att beskriva materialet utifrån deltagarnas perspektiv.

Genom vårt analysarbete har vi fått fram en hierarkisk helhetsstruktur, med rubriker och underrubriker för innehållet i deltagarnas berättelser. Under analysarbetets gång har vår uppmärksamhet flyttats fram och tillbaka mellan helhetsbilden, tolkningsmodellen och de enskilda meningsenheterna, men även om vårt fokus har skiftat mellan delar och helhet har de existerat parallellt med varandra i våra tankeprocesser. Det är det som gör att man slutligen kan förstå hur delar förhåller sig till varandra och kan lägga den sista pusselbiten på dess rätta plats. Överväganden har gjorts över vilken struktur som har känts mest klagörande och meningsfull med tanke på vårt syfte (Birgerstam, 2000).

Slutligen i vårt femte steg har vi sammankopplat vårt analysarbete till teoretiska ansatser för att djupare och mer generellt förstå det studerade fenomenet. Genom de teoretiska ansatserna försökte vi jämföra med andra undersökningar och allmängiltiggöra berättelserna samt våra funderingar om hur erfarenheter av att vara internationellt adopterad hänger samman. Vi försökte på så sätt öka tolkningsutrymmet av vårt material till jämförbara sammanhang.

RESULTAT - ERFARENHETER AV ATT VARA INTERNATIONELLT ADOPTERAD

I resultatredovisningen tar vi i första hand upp empiriska fynd från vår egen studie, men gör i anslutning till dessa även jämförelser med andra empiriska studier om adopterade. De centrala teman i vårt material där de adopterade delat med sig av sina erfarenheter, och som tett sig tydligare än andra, pekar på att identitetsupplevelsen är sammansatt av två väsentliga aspekter: den adopterades upplevelse av att vara svensk å ena sidan och å andra sidan det etniska ursprunget, och att förhållandet mellan dem inte är okomplicerat.

Vi har urskiljt vissa mönster i hur de adopterade både närmar sig och tar avstånd från den upplevda svenskheten och det etniska ursprunget. Även om det skiljer sig sinsemellan de enskilda deltagarna förefaller de adopterade i allmänhet uppnå en känsla av att vara hela

personer genom att integrera det etniska ursprunget med den upplevda svenskheten. En splittring mellan de olika identitetsaspekterna kan leda till känslor av saknad och tomhet.

Svenskhet

Ett centralt tema i de adopterades berättelser i vår studie var deras upplevelser knutna till deras identitet som svenskar.

Jag känner mig svensk

I princip alla deltagarna uttryckte på något sätt att de känner sig svenska, vill vara svenska och ser sig som svenskar. Den svenska tillhörigheten är något som deltagarna sa sig inte reflektera kring till någon större del till vardags, men svenskheten är något som de upplever har blivit tydligare vid möten som avviker från och kontrasterar till det svenska. Det är först vid kontrasten de har förstått hur präglade de har blivit av den svenska miljö de vuxit upp i. Flera av deltagarna ifrågasatte hur de skulle kunna vara något annat än just svenskar, eftersom de känner sig svenska.

Jag har alltid känt mig svensk, alltid. Alltså jättesvensk, och jag förstod nog faktiskt inte hur svensk jag var förrän jag flyttade från den lilla stad jag kom från, först till Göteborg och sen till Malmö. För att då stötte jag på andra latinamerikaner som bodde här som flyktingar och dom sökte kontakt med mig för att dom såg att jag såg likadan ut som dom. Men då märkte jag att jag är väldigt annorlunda i mitt sätt att vara eller umgås.

Hur kan jag vara något annat än svensk? Jag har inga andra referenspunkter.

Jag är en av dom andra

Deltagarna berättade att personer som står dem nära och som finns i deras närmiljö glömmar bort deras ursprung och det avvikande hos dem blir inte synligt för dessa personer. I dessa sammanhang blir den adopterade en i mängden, vilket ibland kan medföra att de upplevt att personer i deras omgivning inte riktigt kan sätta sig in i vad det kan innebära att vara adopterad med ett avvikande utseende. Deltagarna berättade emellertid att det är bland familj och vänner som de känner sig mest trygga och hemma.

I kompisgäng är man som vem som helst. När man är ute och någon kommer fram och frågar: var kommer du ifrån? Så reagerar kompisarna. Ja, du ser ju faktiskt annorlunda ut, så får de också en tankeställare.

Den kritik jag kan känna mot mina egna föräldrar är just det att de kanske har varit lite ignoranta, att de alltid har sett mig som svensk. De har sett det så naturligt att jag är adopterad och därför har det inte varit något issue att jag är adopterad. Därför har de aldrig oroat sig för att jag skulle känna annorlunda för att jag är adopterad, och därför har de aldrig frågat mig heller.

Jag är barn till mina svenska föräldrar

Alla deltagarna berättade att de ser adoptivföräldrarna som sina riktiga föräldrar och att de motvilligt kallar dem för "adoptivföräldrar". De är helt enkelt deras föräldrar. Hur de enskilda deltagarnas relation till de svenska adoptivföräldrarna ser ut varierade dock. En av deltagarna berättade, till exempel, hur hon redan från första stund började visa tillgivenhet till sin adoptivmamma, medan en annan deltagare berättade att hon var livrädd för sina adoptivföräldrar så fort hon såg dem. Många av deltagarna beskrev vidare hur de tycker sig ha blivit överbeskyddade av sina föräldrar, vilket har gjort det svårt för dem att utvecklas till vuxna och bli självständiga. En av deltagarna upplevde att föräldrarnas överbeskyddande beteende gjort att hon inte vill prata om sina problem med sina adoptivföräldrar. Man skulle låtsas att allting alltid skulle vara så bra, och det var inte tillåtet att bli ovänner. För vissa av deltagarna är adoptivföräldern ett viktigt stöd i livet och någon som de känner står dem nära, medan andra av deltagarna berättade att de har haft svårt att vända sig till adoptivföräldern när de har haft problem, även om föräldrarna varit ett gott stöd när det gällt praktiska ting. De tycker att föräldrarna har varit oförstående och kanske inte heller varit öppna för att prata om för dem väsentliga saker, till exempel om att vara adopterad, vilket har gjort att de i perioder har tagit avstånd från sina föräldrar. Några av deltagarna beskrev dock hur de närmat sig föräldrarna åter igen när någon i familjen drabbats av sjukdom. Dessa deltagare trodde att föräldrarna nog har velat att deras utveckling skulle bli så bra som möjligt men att föräldrarna känt en osäkerhet kring sitt föräldraskap.

Mina föräldrar är ju tio år yngre och var med under modstiden och hippy och allt det där. Dom är roliga. Vi pratar om allt möjligt. Vi har alltid rest väldigt mycket ända sedan jag kom hit, och sedan har vi rest och rest och rest, och alltid haft nära kontakt och har fortfarande nära kontakt. Jag har alltid tänkt på det här med döden, vad som händer om någon av dom dör. Det är väldigt känsligt redan nu. Därför kan jag inte tänka mig att någon av dom inte finns. Det är ju vi tre.

Som adopterad kanske jag inte har fått den anknytningen till mina föräldrar som många andra svenskar har fått/.../det känns lite som man saknar en trygg bas.

Jag hade önskat att mina föräldrar hade pratat mer med mig om problem för jag är helt beredd att prata om allting egentligen nu när jag är äldre, men det är precis som om dom inte vill.

Jag är lik mina svenska föräldrar

Flera av deltagarna sa sig kunna se att de liknar sina adoptivföräldrar på olika sätt, framförallt beteendemässigt. Likheten har kunnat bestå av hur de hanterar situationer, intressen, hur de tänker och vilka värderingar de har. Någon berättade att det även finns en likhet med adoptivpappan vad gäller utseendet.

Jag tycker inte det, men alla mina vänner som har träffat honom och hela min familj tycker att jag är jättelik honom. Ibland tror dom att han är min riktiga farsa för han ser inte svensk ut.

Jag är svensk eftersom jag talar svenska

De adopterade berättade att de känner sig svenska genom språket. Att de alla talar flytande svenska är något som de tycker gör att de blir mer accepterade av andra svenskar än till exempel invandrare. Genom språket kan deltagarna hävda sin svenskhet och särskilja sig från andra icke-svenskar. Behärskan av det svenska språket blir ett sätt att hävda sig i det svenska samhället och ger självförtroende.

Jag kan uppleva det som att jag blir tagen som en invandrare som kom då på nittioalet från Iran och Irak, men sen så fort jag börjar prata: jaha, den här tjejen är ju adopterad. Ok, henne accepterar vi.

Språket gör att man har en viss självsäkerhet.

Jag vill inte bli bemött som invandrare

Deltagarna berättade att de ofta blir tagna för att vara invandrare och att de därigenom har blivit utsatta för rasism och fördomar. De upplever att det är mer accepterat bland människor att vara adopterad än att vara invandrare, vilket medför att de gärna snabbt klargör i utsatta situationer att de faktiskt är adopterade. En av deltagarna förklarade att hon, som liten, tyckte det var viktigt att särskilja sig från invandrare eftersom hon ville vara som alla andra svenskar.

Du är okej för att du är adopterad, du är inte invandrare. Men jag blir såhär, men fan, svartskalle som svartskalle liksom.

Några av deltagarna värjer sig dock mot att bli kategoriserade som adopterade eftersom de vill bli tagna för den individ de är, och inte bli bemötta av fördomar.

När jag var liten så var det jätteviktigt för mig och säga att jag var adopterad för jag var inte invandrare.

Det är accepterat att vara adopterad. /.../ Det är ju inte accepterat att vara invandrare.

De adopterade tycker att det är viktigt att inte låta sig nedvärderas för att kunna behålla sin stolthet, och att kunna säga ifrån när de stöter på fördomar och rasism. Genom att utmana de personer som får dem att känna sig ifrågasatta får de en känsla av tillfredställelse. Deltagarna berättade om hur de på olika sätt hanterar sådana situationer. En deltagare berättade att hon numera brukar bemöta frågan: var kommer du ifrån, med ett ifrågasättande. Några av deltagarna upplevde dock att det är svårt att säga ifrån, särskilt när det handlar om förolämpningar som anspelar på utseendet eller ens ursprung. En annan deltagare berättade att hon inte sagt ifrån när hon blivit provocerad, men att hon hade önskat att hon gjort det.

Jag tar det jättepåtagande så jag kanske inte kommunicerar så väl, men där hade jag väldigt god lust att bara flyga på honom. Men där lyckades jag hejda mig. Alla har ju en stolthet och den är inte så lätt att svälja. Man låter sig bli förnedrad. Man låter sig bli sedd som något som inte är värt lika mycket om man bara går därifrån.

För mig var det positivt att jag vågade bryta mig ur det, då blev det lättare liksom. Jag kunde gå vidare på ett helt annat sätt liksom. Genom att visa att jag inte tolererade hur de behandlade mig. Efter det har jag aldrig tolererat när någon behandlat mig så.

Deltagarna diskuterade vidare huruvida deras förväntningar på andras bemötande styr deras beteende i olika situationer. De berättade om hur förväntningarna på omgivningen har lett till att de har en beredskap som gör att de försöker förekomma eller förhindra pinsamma händelser. En deltagare beskrev hur hon tycker att hon utvecklat en häftig och nonchalant attityd gentemot bemötande som ifrågasätter hennes tillhörighet som svensk. Hon reflekterade över om detta kan vara en försvarsmekanism som hon utvecklat, eftersom hon blivit trött på att bli ifrågasatt.

Man är ju van vid vilka frågor man får som adopterad, men till slut så orkar man inte mer så då blir det en nonchalant attityd och man svarar kanske inte alltid.

När vi i skolan skulle sätta upp en julpås för föräldrarna frågade de vem som skulle vara pepparkaksgubbe då räckte jag direkt upp handen och föreslog mig själv innan någon annan hann före. Jag kan erinra mig själv tänka: Tänk om någon föreslår mig, gud vad pinsamt det skulle vara. Varför jag skulle tycka att det var pinsamt det vet jag faktiskt inte, men jag tror om det skulle vara så att någon annan föreslog mig skulle jag sätta mig i en situation där den andra har övertaget.

Jämförelse med annan empirisk forskning

Att de adopterade i vår studie känner sig som svenskar överstämmer med andra studier som har gjorts i Sverige kring internationellt adopterade tonåringar och unga vuxna, då man har kommit fram till att de identifierar sig och känner tillhörighet till landet och kulturen de växer upp i. (Cederblad, Irhammar, Mercke, & Norlander, 1994; von Greiff, 2000; Irhammar, 1997). Irhammar (1997) fann att de allra flesta av de internationellt adopterade i hennes studie upplevde sig som svenskar. De adopterade i hennes undersökning var alla internationellt adopterade tonåringar. Den svenska självidentiteten tycktes inte vara något som ansågs som problematiskt för deltagarna (Irhammar, 1997). Även i internationella undersökningar har man funnit att internationellt adopterade identifierar sig med den kultur i vilken de har vuxit upp. I en amerikansk studie gjord av Friedlander et al. (2000) fann man att de internationellt adopterade barn och ungdomar som deltog i studien hade en diffus etnisk självidentitet och att de tydligt identifierade sig till en hög grad med den miljö i vilken de hade vuxit upp. Enligt Grotevant (1987) utvecklas identiteten bunden till fyra sociala kontexter: kultur och samhälle, familj, jämnåriga samt skola och arbete. Identifikation med uppväxtkultur förefaller följaktligen gälla generellt bland internationellt adopterade.

De adopterade i vår undersökning ifrågasatte hur de skulle kunna vara något annat än svenskar eftersom det är de svenska normerna de har anammat. Även Irhammar (1997) fann i den undersökning hon gjort kring internationellt adopterades identitetsformande under adolescensen att de flesta hade en svensk etnisk praxis, det vill säga att de delar den svenska kulturens kunskaper, värderingar och sammanhållande tankemönster i sitt sätt att vara.

Deltagarna i vår undersökning uttryckte att deras goda svenska språkbruk har gjort det lättare för dem att bli identifierade och definierade som adopterade och svenskar. Att språket är

viktigt som verktyg för att kunna hävda sin svenskhet är något som även annan forskning funnit (von Greiff, 2000; Irhammar, 1997). Von Greiff (2000) fann ”...att erövrandet av språket är ett vapen i kampen för att bli accepterad i Sverige...” (von Geiff, 2000, s. 231) och hon diskuterar om det är ett drag i den svenska kulturen att språket är av vikt för att bli accepterad. Även Irhammar (1997) fann att de adopterade i hennes studie använde språket för att betona sin svenska tillhörighet inför andra då de adopterade satte likhetstecken mellan att tala svenska och att vara svensk. I Irhammars & Cederblads (2006) uppföljningsstudie nio år senare, då deras deltagare var i ungefär samma ålder som de adopterade i vår studie, hade det svenska språket fortfarande stor betydelse för att betona den svenska tillhörigheten och för att bli identifierade som svenskar.

De internationellt adopterade upplever generellt att de behärskar landets språk väl. Von Greiff (2000) har dock funnit att nästan samtliga av de utlandsadopterade som deltagit i hennes studie har eller har haft språksvårigheter under sin skoltid oavsett ankomstålder. Von Greiff (2000) har emellertid studerat en mycket specifik och problematisk grupp bland internationellt adopterade, då alla deltagare ursprungligen kom från Colombia och ungefär hälften var omhändertagna för samhällsvård enligt LVU vid undersökningstillfället.

I vår studie var det vanligt med upplevelser av att bli utsatt för fördomar som adopterad. Tidigare studier bekräftar att internationellt adopterade upplever att deras svenska identitet blir ifrågasatt (Irhammar & Cederblad, 2006; von Greiff, 2000; Irhammar, 1997). Även Irhammar (1997) fann att de flesta som deltog i hennes undersökning kunde berätta om situationer när andra hade identifierat dem som invandrare, och att de blivit utsatta för rasism. Cederblad et al. (1994) menar att adoptivbarn med en högre ålder kommer att möta andra attityder i samhället. De förlorar som vuxna det skydd det innebär att andra kan kategorisera dem som internationellt adopterade.

I vår studie tyckte flera av de adopterade att det var viktigt att hävda sig som svenskar när de blev utsatta för negativa bemötande på grund av att de är adopterade och vi fann även att flera hade hittat sätt att hantera dessa situationer. Vårt resultat överensstämmer med resultatet i Irhammars & Cederblads (2006) studie. Irhammars (1997) studie visade att merparten av deltagarna inte utvecklat strategier för att hantera negativa bemötanden, men de flesta hade vid uppföljningen (Irhammar & Cederblad, 2006), när de blivit äldre, utvecklat ett mer konfrontativt sätt att hantera negativa bemötanden. De drog då slutsatsen att det är något som

den internationellt adopterade utvecklar över tid. Tidigare använde de adopterade främst språket för att hävda sin svenskhet (Irhammar & Cederblad, 2006). Tidigare forskning pekar på att barn med annat etniskt ursprung som växer upp med adoptivföräldrar som tillhör majoritetskulturen inte lär sig de strategier som minoritetsgrupper behöver för att kunna möta diskriminering och rasism i samhället, och att detta kan leda till en lägre självkänsla (Irhammar & Cederblad, 2006). Friedlander et al. (2000) menar dock att barnet kan få en bättre beredskap att hantera ett ifrågasättande när det kommer i nya miljöer om adoptivföräldrarna hjälper barnet med dess livshistoria.

Etniskt ursprung

Ett annat centralt tema i de adopterades berättelser i vår studie var deras upplevelser knutna till den biologiska bakgrunden och det etniska ursprunget.

Jag har blivit lämnad

I samtalen tog deltagarna upp erfarenheten av att de har blivit lämnade av sina biologiska föräldrar, och de reflekterade över hur detta kan ha påverkat dem. Några av dem funderade till exempel kring om det hade varit bättre för dem att växa upp med sina biologiska föräldrar än som adoptivbarn.

Det är ju nånting man får behöva besvara som adopterad, för man vet ju att man har blivit övergiven en gång liksom.

Det kanske inte är bättre eller sämre, men man har blivit lämnad av sina riktiga föräldrar.

Deltagarna uttryckte att de idag, i sina vuxna liv, har svårt att klara separationer, vilket de relaterar till att de en gång blivit lämnade. Till exempel berättade flera deltagare om att när de var barn väcktes en stark rädsla hos dem när deras adoptivföräldrar var tvungna att åka iväg och de var tvungna att vara åtskilda från dem. En deltagare berättade om sin upplevelse när hennes lillasyster adopterades till familjen. Att hon skulle dela med sig av föräldrarna liknade hon vid att ytterligare en gång utsättas för en separation.

Jag har haft svårt med separation och att jag har många gånger varit väldigt rädd att min mamma skulle försvinna. Så hon lovade mig när jag var liten att hon aldrig skulle dö.

Det finns det där med att man är rädd att folk försvinner.

Adoptionen har räddat mig

Några av deltagarna berättade att de ser adoptionen som sin räddning. Anledningen till att de blev lämnade till adoption förklarades bero på att deras biologiska föräldrar var fattiga och inte kunde ta hand om dem, eller att de inte hade något val och det enda de kunde göra var att adoptera bort sitt barn. Deltagarna sa att de tror att deras biologiska föräldrar tänkte på deras bästa och på så sätt försöker de se det positiva i adoptionen. De tror sig ha fått bättre förutsättningar i Sverige, och är glada att de blivit adopterade, men samtidigt tyckte flera av deltagarna att det vore bättre att ha fått stanna i ursprungslandet om det hade varit möjligt.

Föräldrarna vill barnet väl istället för att kanske inte ha råd att uppfostra fler barn och istället för att bara lämna barnet i en buske och låta det dö så vill dom sitt barn bättre.

Det är bara svårt att erkänna det för sig själv. Jag har blivit lämnad och man försöker se det positiva i det. Dom gav mig ändå en bra framtid.

Jag har ett avvikande biologiskt ursprung

Deltagarna berättade om hur de på olika sätt påminns om att de inte är biologiska barn till sina adoptivföräldrar. Ett exempel på när de påminns om sitt biologiska ursprung är i situationer när kompisar diskuterar hur de liknar sina föräldrar, eller vid sjukhusbesök när uppgifter om äftlighet efterfrågas och de inte kan ge något svar.

Som när man sitter och pratar med kompisar och man kanske säger att jag fick pappas blå ögon eller ja, jag är så himla konstnärlig och det har jag fått av mamma.

Ett annat tillfälle när deltagarna blir påmind om sitt biologiska ursprung är när de genom sitt genetiska arv skiljer sig från andra svenskar, exempelvis i relation till den svenska växtkurvan som är anpassad till en svensk majoritetsnorm. Att vara adopterad kan innebära att man är kort i relation till genomsnittet svenskar, men lång i relation till genomsnittet av invånarna i sitt ursprungsland. Deltagarna diskuterade även att flera av dem är laktosintoleranta, vilket de relaterar till sitt biologiska ursprung, eftersom de vet att det är vanligt förekommande bland internationellt adopterade.

Men jag kommer ihåg den där sjuksystem som la fram en annan normalkurva och visade liksom skillnaden på vad som är normalt och inte normalt. I efterhand har jag liksom

tänkt på det, det normala för en svensk. Jag borde ju fått en annan normallängd, efter dom som bor i Bolivia.

Många adopterade är laktosintoleranta.

Jag har ett annorlunda utseende

Deltagarna delade erfarenheten att genom sitt utseende skilja sig från andra svenskar. Det är i situationer där deltagarna träffar nya människor där utseendet, det ytliga, är det första som andra reagerar på. De påminns då om att de inte ser ut som andra svenskar, trots att de själva känner sig svenska. Några av deltagarna menar att andras bild av dem påverkar deras bild av sig själva som svenskar

Men om man träffar andra, som inte känner mig då blir det första mötet är ju det ytliga, utseendet, och där är det ingenting som är svenskt, förutom mina kläder.

Det yttre är ändå något som andra människor ser annorlunda än vad man känner sig som.

Det annorlunda utseendet är emellertid inte något som deltagarna själva tänker på till vardags, om de inte blir påmind. Ett exempel på situationer som påminner dem om det annorlunda är de berättelser som handlade om upplevelser där de mött äldre människor som blivit förvånade över hur bra svenska de talar, trots att detta är en självklarhet för dem själva. Deltagarna berättade även att påminnelsen kan ske genom direkta kommentarer från andra där det avvikande utseende påpekas eller när det uppkommer frågor kring ärftlighet.

Jag kan tänka på att jag är annorlunda i olika sammanhang, men det innebär inte att jag tänker på det hela tiden utan det gör jag när folk påpekar det. Åh, vad mörk du är eller vad kort du är, då kan jag tänka på det.

En annan vanlig situation i vilken deltagarna blir påmind om sitt annorlunda utseende är när de får frågan om var de kommer ifrån. Flera av deltagarna berättade att de känner sig kränkta när nya bekantskaper, det första de gör, frågar dem om deras ursprung. De tyckte att de inte får en chans att visa vilka de egentligen är, och att de blir märkta som ”den adopterade”. Ibland låtsas de inte förstå frågan om ursprunget och svarar istället med sin uppväxtort i Sverige. Ställs frågan däremot av personer som deltagarna har en närmare relation till kan frågan om ursprunget upplevas som ett positivt sätt att visa intresse.

Man får ofta frågan var man kommer ifrån, det har jag fått genom hela livet.

Det blir så opersonifierat på något sätt. Då blir man den där som är adopterad, och inte den som är en person som står framför en just nu.

Flera av deltagarna har blivit retade på grund av sitt annorlunda, icke-svenska utseende. Att bli retad för utseende och ursprung beskrev deltagarna som något väldigt känsligt och personligt. Detta har påverkat hur de ser på sitt utseende och att de har känt sig mindre värda. Att ha ett annorlunda utseende än det svenska kräver en vaksamhet, där deltagarna ständigt är beredda på frågor från omgivningen.

Jag tror att jag kände mig ganska ful ibland för att man var mörk, att det inte var snyggt.

Det uttrycks dock även positiva aspekter av att se annorlunda ut. Att ha ett exotiskt utseende värdesätter flera av deltagarna. Deltagarna hade tankar om att deras utseende av andra kan ses som exotiskt och spännande, och att just utseendet kan göra andra intresserade av dem som personer. Hur de ser ut är något de är stolta över och inte vill förändra. Deltagarna berättade att de har upplevt att de fått positiv bekräftelse från vuxna, men att det annorlunda utseendet var mer laddat i förhållande till jämnåriga.

Jag växte upp i ett samhälle där det inte var så många mörka, och de som var det var ett fåtal adopterade. Man fick nog lite extra uppmärksamhet för att man var ett mörkt barn. Det var ju lite annorlunda, och det var ju positiv uppmärksamhet.

Jag tycker att det är spännande att folk kommer fram och frågar var man kommer ifrån och att man inte ser ut som alla andra. Det är absolut positivt i vissa sammanhang.

Vi mötte även bland deltagarna positiva upplevelser av även av att ha vistats i andra länder. Flera upplevde att de känt en större rörelsefrihet och säkerhet vid utlandsvistelser, att de kunnat slappna av för att de utseendemässigt varit en i mängden.

Jag har varit i China Town och jag måste säga att det är en av de få gånger i mitt liv som jag verkligen har känt mig lugn/.../Jag har aldrig slappnat av på det sättet som när jag var där en dag.

Jag är intresserad av mitt ursprungsland

Många av deltagarna visade ett intresse för det land de kommer från. De berättade om skolarbeten som har handlat om ursprungslandet, återresor som skall göras eller har gjorts, engagemang för att stödja barnhem där de bodde den första tiden, inläring av sitt

ursprungslands språk och intresse för vad som händer i landet. De deltagare som hade gjort en återresa berättade att de genom återresan hade fått ett intresse för och att de känner sig stolta över sitt ursprungsland.

Det var så himla schysst att få komma dit och skapa en egen uppfattning om vad det var för land/.../ jag tyckte bara när jag kom dit, vilket fantastiskt land, vilka trevliga människor och så himla god mat och så.

Det var inte förrän efter min första resa till Indien med mina adoptivföräldrar, när jag var arton år, som jag totalt vände och blev jätteintresserad av Indien. Så fort jag kom över en artikel om Indien var jag tvungen att läsa den.

En annan deltagare berättade att hon har vuxit upp med att titta på fotografier från sitt ursprungsland och att detta väckt ett intresse av att få veta mer.

Jag har alltid tittat på bilder från mitt ursprungsland med mina föräldrar, ända sedan jag kom hit har dom visat bilder på barnhemmet och hela den resan de gjorde. Jag har vuxit upp med bilder på barnhemmet och det var ingen chock att komma dit precis eftersom man alltid har haft de här bilderna i åtanke. Det blev mer att man ville veta vad som fanns bakom de här bilderna.

Flertalet av deltagarna tyckte att det är viktigt att behålla sitt ursprung. De ville inte framstå som helt svenska och ser gärna att andra noterar och intresserar sig för deras ursprung då de tycker att det är en så viktig del av dem själva.

Det är viktigt att ha kvar mitt ursprung för jag är ändå inte född här i Sverige, och jag vill inte ses som helt svensk. Jag skulle inte känna mig helt bekväm om en person inte noterade att jag har ett annat ursprung. Då vill jag hellre att folk frågar mig om jag är adopterad eller var jag kommer ifrån istället för att inte få någon reaktion alls eftersom det är en så stor del av mig att jag är adopterad liksom att jag är född någon annanstans.

Jag fantiserar om mitt ursprung

De flesta av deltagarna hade tankar kring hur det hade kunnat vara om de hade växt upp i det land där de föddes. Hur dessa fantasier ser ut är olika men många har en bild av att de har fått bättre förutsättningar i Sverige hos sina adoptivföräldrar och att de hade haft det sämre om de hade varit kvar. Men det fanns också bland deltagarna fantasier om huruvida livet kunde ha blivit bättre om de hade kunnat stanna kvar i ursprungslandet, särskilt om känslan av att passa in i Sverige uteblivit. En deltagare hade funderingar om hon hade mått bättre om hon hade varit kvar i sitt ursprungsland. En annan av deltagarna trodde att fantasierna kring hur det

hade kunnat vara berodde på att hon inte kände att hon passade in där hon växte upp och att hon därför letade efter andra vägar.

Jag vet ju att hade jag varit kvar i mitt ursprungsland så hade jag säkert inte varit konstnär idag, men jag hade kanske fått ge uttryck för det på något annat sätt. Jag kanske hade varit jättebra på att laga mat eller varit kreativ på något annat sätt. För man har väl ett grundsätt att vara på, men det kanske tar sig uttryck i olika former. Man hade haft ett annorlunda liv. När jag var i mitt ursprungsland så tyckte dom att jag borde ha varit gift och haft barn. Jag har definitivt tänkt på det mycket, väldigt mycket när jag var yngre: vad som kunde ha varit istället.

Jag drömde alltid det när jag var liten, eftersom jag visste att jag hade syskon där nere, så drömde jag alltid att jag hade en tvillingbror. Så någon dag skulle vi träffas och sen skulle vi se om det var som att prata med en spegel. Den här drömmen hade jag när jag var åtta, nio då började jag drömma den.

Några av deltagarna berättade tvärtom att de tycker att det är lönlöst att fantisera och tänka på hur det hade kunnat bli om de hade varit kvar i sitt ursprungsland och vuxit upp med sina biologiska föräldrar. De menar att det är meningslöst att spekulera då man inte kan veta hur det hade blivit.

Jag vet inte. Jag har ingen aning. Det känns lite lönlöst och sitta där och grubbla på vad som hade kunnat hända när det inte kommer att hända.

Jag söker svar om mitt ursprung

Flera av deltagarna berättade att de försöker förstå vad det var som hände, det vill säga varför de blev lämnade och bortadopterade, och de har spekulerat kring vad det var som hände. Frågor som varför de blev lämnade och vilka deras biologiska föräldrar kan ha varit togs upp. De funderade på att söka efter sina rötter eller hade redan försökt söka dem på olika sätt. En deltagare reflekterade över att det påverkat honom att hans adoptivmamma dog och att han känner ett starkare behov av att söka sina rötter i ursprungslandet. Vissa av deltagarna tyckte att de genom att veta mer om sin historia kunnat svara mer tillfredställande på frågor från andra om deras ursprung. När de fått frågor om sitt ursprung har de kunnat ge ett svar som inte längre är tomma ord utan har fått ett innehåll. En återresa kunde innebära kontakt med de biologiska föräldrarna eller ytterligare fakta om vad som faktiskt hände.

Det har varit ett sökande, ett letande efter sig själv och det kanske har varit en längre process än någon som vet vem sina föräldrar är, som är svensk till hundra procent. De flesta kanske hittar sig själv någon gång efter tonåren, i tjugoårsåldern. Jag kände att jag ville leta lite mer.

Eftersom jag hade tre äldre systrar klarade de inte att ta hand om mig. Det är sådana saker som gör att man tänker ett steg längre. Till slut blir man helt trött på att tänka för man kommer inte fram till någonting, eftersom man inte har något klart svar, utom att åka dit och ta reda på det, och då kommer frågan: hur kommer de att reagera om man hittar dem? Vill de bli hittade över huvud taget?

Några av deltagarna sa sig tvärtom inte vara intresserade av sitt biologiska ursprung. De biologiska föräldrarna ser de som främlingar eller ointressanta. För vissa av deltagarna beror det på att de redan har föräldrar, en mamma och pappa, som de ogärna kallar adoptivföräldrar. De tycker sig vara svenskar och känner att de har allt här i Sverige. Vissa av deltagarna sa att de inte är intresserade av att behålla det av sitt förflutna som har med deras ursprung att göra, utan de trivs i Sverige och vill koncentrera sig på att anpassa sig till den svenska normen.

Jag trivs så bra här just nu så då känns det som att jag inte behöver rota tillbaka.

Vi har ju sagt att vi ska åka dit hela familjen./.../ Jag ska åka dit men absolut inte för att leta mina rötter.

Jag vill ha egna biologiska barn

Flera av deltagarna sa att de vill ha egna biologiska barn och de kunde inte tänka sig att adoptera. De vill skapa sina egna rötter och tycker att det är eftersträvansvärt att barnet ska stanna i den familj som det fötts i. De trodde nämligen att det hade varit bättre för dem själva om de hade kunnat vara kvar hos sina egna biologiska föräldrar.

Jag skulle nog inte kunna tänka mig att adoptera. /.../ Det här att jag ändå har blivit lämnad, blivit övergiven av mina biologiska föräldrar. Jag tycker nog att målet måste vara att man ska stanna i den familj man fötts.

Jag har distans till mitt ursprung

Något som återkom i deltagarnas berättelser var hur de på olika sätt distanserar sig från sitt etniska ursprung. Ett par av deltagarna berättade hur de, när de får frågan om var de kommer ifrån, på ett skämtsamt sätt förklarar att de är köpta eller importerade till Sverige. Ett annat exempel på hur deltagarna distanserar sig till sitt ursprung mötte vi när de berättade om situationer i hemtjänsten där de mötts av kommentarer från de gamla som handlat om deras utseende och när de då förringar kommentarernas betydelse.

Någon gång kom jag in till en tant och det första hon säger är mörk när hon tittar på mig. Men man får ta det med en klackspark. Det är säkert första gången det står en svart människa i hennes vardagsrum. Jag tycker att det är ganska komiskt,

men jag kan tänka mig om man är känslig och om man är ganska ung, att man tar illa vid sig.

En annan deltagare berättade om ett sätt att bryta distansen från ursprunget. När hon var på besök i sitt ursprungsland hade hon sin kamera med sig. Till slut bestämde hon sig att sluta fotografera när hon var där, eftersom hon tyckte att hon gömde sig bakom kameran.

Ett sätt att distansera sig från verkligheten. Jag hade lite problem med det när jag var på Sri Lanka att jag gömde mig bakom kameran alldeles för mycket.

Jämförelse med annan empirisk forskning

De adopterade deltagarna i vår studie uttryckte på olika sätt att de känner sig annorlunda, något som framför allt framkom i deras berättelser om det avvikande utseendet. Grotevant (i Kohler, Grotevant & McRoy, 2002) menar att adoption innebär ytterligare en dimension av annorlundaskap som individen behöver integrera i den egna självbilden. Enligt Friedlander et al. (2000) är känslan av att vara annorlunda den huvudsakliga psykosociala bördan för den internationellt adopterade.

Undersökningar har visat att de internationellt adopterade som inte är spädbarn utan har en högre ankomstålder kan ha sämre förutsättningar att utveckla en trygg anknytning till sina adoptivföräldrar just på grund av deras erfarenheter före adoptionen (Irhammar & Bengtsson, 2004). Tidigare forskning visar dock att många internationellt adopterade faktiskt utvecklar en trygg anknytning till sina adoptivföräldrar (SOU 2003:49, vol. 2). Irhammar & Bengtsson (2004) har funnit att internationellt adopterade inte heller skiljer sig från andra svenskar när det gäller hur deras anknytningsmönster som vuxna ser ut. Majoriteten av de adopterade i deras undersökning var spädbarn, yngre än ett år. Enligt Bowlby (1994) fanns det starka belägg för att hur anknytningsbeteendet är organiserat inom en individ i hög grad är beroende av de slags upplevelser han eller hon haft i sin familj. Bowlby (1994) menade vidare att om ett barn har hanterats okänsligt och varit utsatt för separation har barnet utvecklat en rädsla för att bli övergiven.

Alla deltagare i vårt material var på något sätt och i någon utsträckning intresserade av sitt biologiska och kulturella ursprung, det vill säga att de är adopterade och från en annorlunda kultur. Irhammar (1997) har undersökt internationellt adopterades intresse för sitt biologiska

och etniska ursprung. Även hon har funnit att de adopterade i hennes undersökning både haft fantasier och föreställningar om sitt ursprung men även sökt kunskap om ursprungslandet och sina biologiska föräldrar, vilket hon delat upp i ett inre och yttre sökande. Det inre sökandet är relaterat till tankar på det biologiska ursprunget, men syftar inte till att verkligen söka upp de biologiska föräldrarna, och det yttre sökandet handlar om att de har som mål att faktiskt söka upp de biologiska föräldrarna. Irhammar (1997) fann vidare i sin undersökning att de flesta adopterade i hennes undersökning tänkte på sin biologiska familj, men för att ta steget mot ett utforskande verkade det krävas en öppenhet från adoptivföräldrarna mot barnets ursprung och en god självkänsla hos den adopterade.

Tidigare forskning tyder på att intresset för det biologiska ursprunget ökar hos adopterade som har en otrygg anknytning. Forskare menar att sökandet efter de biologiska föräldrarna, vid en otrygg anknytning, kan vara ett uttryck för en känsla av otillfredsställelse med livssituationen, medan en mer trygg anknytning kan medföra att sökandet snarare handlar om att de adopterade vill komplettera sin livshistoria (SOU 2003:49, vol. 2). Kaye (1990) fann att intresset för ursprunget kan vara kopplat till en otillfredsställelse med livssituationen. De ungdomar som hade haft en problematisk skolgång eller svårt i sin familj, och tvivlat på sitt egenvärde verkade vara mycket intresserade av att veta mer om sitt ursprung och, om möjligt, få kontakt med sina biologiska föräldrar. Han kopplade också intresset till en avsaknad av något i sig själva, att de adopterade ser sig själva som saknade ur två perspektiv: de är själv saknade och de saknar viktiga andra. Kaye (1990) menar att självkänsla och anknytning inte går att separera från varandra. Kohler, Grotevant och McRoy (2002) fann att de "osynligt" adopterade ungdomar som tänkte mycket på adoptionen hade en lägre tillit till sina adoptivföräldrar än de som tänkte lite på adoptionen. Oavsett anknytningsmönster finns hos de adopterade ett intresse för det etniska ursprunget (Irhammar & Bengtsson, 2004). Om den adopterade inte har bearbetat och sört den tidiga separationen kan möjligen en lägre självkänsla och sämre psykiskt välbefinnande utvecklas, vilket kan resultera i en upptagenhet av tankar på det biologiska ursprunget och en önskan om att träffa de biologiska föräldrarna (Irhammar & Cederblad, 2006).

I motsats till vår studie som visade att alla deltagare hade någon form av intresse av sitt ursprung fann Cederblad et al. (1994) bland sina deltagare att intresset för det egna ursprunget var svagt, och att få av de adopterade i studien aktivt sökte kunskap om sitt ursprung. De diskuterar om ointresset för det egna ursprunget handlar om att frågor kring detta ännu inte

hade aktualiserats då deltagarna i deras studie var relativt unga (medelåldern var 20 år) eller om det berodde på att det är ett konfliktfyllt ämne, och att de av lojalitet gentemot adoptivföräldrarna inte vill skaffa sig mer kunskap. Samtidigt kan ointresset och förnekandet av ursprunget vara ett uttryck för att den adopterade är rädd att förlora sin svenska tillhörighet och därmed vara ett hot mot identiteten (SOU 2003:49, vol. 2).

I vår studie var det några av de adopterade som hade kunskap om sitt biologiska ursprung men de flesta saknade information. Friedlander et al. (2000) fann att många av de internationellt adopterade som deltog i deras studie uttryckte sorg och förlust över sitt biologiska ursprung. Biologiska barn kan vara ett sätt för den adopterade att fylla det tomrum som finns i deras livshistoria. Genom att följa sitt biologiska barn kan bilder skapas över hur den adopterade själv kan ha varit som liten (SOU 2003:49, vol. 2).

I vår studie berättade flera av deltagarna att deras föräldrar uppmuntrat deras intresse för ursprunget. Cederblad et al. (1994) fann att adoptivföräldrarna i deras studie aktivt hade försökt skapa ett intresse hos barnet för dess ursprung, men att de med tiden hade slutat då de upplevde att de inte fick något gensvar hos sina barn. Cederblad et al. (1994) diskuterar kring huruvida adoptivföräldrarna inte är medvetna om hur viktigt det är för identitetsutvecklingen att fortsätta stödja intresset för ursprunget även när barnet blir tonåring. Irhammar (1997) fann i sin undersökning att en större öppenhet från adoptivföräldrarnas sida snarare verkade leda till ett minskat intresse för ursprunget, vilket hon tolkade som att barnets ursprung bejakades genom ett intresse från adoptivföräldrarnas sida och att känslan av att vara annorlunda därmed minskat.

Flera av deltagarna i vår studie tillskriver adoptionen i positiva följder, ser adoptionen som deras räddning, hur det har berikat deras liv och gett dem ökade möjligheter. Även tidigare forskning visar att internationellt adopterade ser positivt på att ha blivit adopterade och att de ser det som en andra chans (Friedlander et al., 2000; von Greiff, 2000; Irhammar, 1997).

Samspel av de två identitetsaspekterna

Ett tredje centralt tema som blev urskiljbart i vår studie kretsar kring de adopterades utsagor om hur de förhåller sig till de två identitetsaspekterna svenskhet och etniskt ursprung. Även

om det individuella hanterandet av att vara adopterad kan vara olika, leder adoptionen generellt till integrering eller splittring av de två identitetsaspekterna, svenskhet och etniskt ursprung, i mindre eller större utsträckning.

Integrering

Med integrering menar vi här att den internationellt adopterades upplevelse av att vara svensk även innefattar det etniska ursprunget, det vill säga att den adopterade har lyckats skapa en känsla av en sammanhållen inre identitet och kontinuitet (Erikson, 1993). Integration som begrepp betyder ”att göra något fullständigt, att det finns väsentliga, oskiljaktiga och nödvändiga beståndsdelar som måste finnas i något för att detta skall bli helt” (Svenska Akademien, 1935, s. 1968).

Jag är både och

En del av deltagarna berättade att de ser sitt etniska ursprung som en viktig del av dem själva. De menade att förhållningssättet till deras upplevda svenskhet och det etniska ursprunget hade förändrats i olika perioder av deras liv. En deltagare beskrev till exempel att hon gått igenom olika faser i livet, från att ha förträngt och förnekat till att ha accepterat sig själv som adopterad. Denna deltagare berättade att detta accepterande av den delen av henne själv har inneburit ett letande efter sig själv, och ett letande efter sina rötter.

Jag minns att mina föräldrar ofta påpekade saker och händelser som inträffade i vardagen som berörde mitt ursprungsland Indien./.../ Men jag minns att jag tänkte: ”Vem bryr sig, varför säger de så? Jag är ju svensk.” Nu i efterhand är jag bara glad att de sa så. De kunde ju inte göra på något annat sätt, det var ju bara ett sätt att försöka introducera mitt ursprungsland Indien. Men när mina föräldrar omedvetet då och då påminde mig om att jag inte var som alla andra var jag inne i en period då jag letade efter min svenskhet och förnekade mitt ursprung. Jag tyckte det var jobbigt och ville inte alls prata om det. Det drog upp känslor av kluvenhet och identitet. Men åren gick och jag började inse att jag aldrig kommer att bli hundra procent svensk.

En av deltagarna reflekterade över att han faktiskt har två helt olika mammor och såg detta som något positivt.

Jag är egentligen rätt lyckligt lottad eftersom jag har två mammor. Sen vet man inte hur det blir, eftersom jag har haft en mor och hon är min riktiga mamma också kommer jag ner dit, så jag vet inte./.../Jag står inför det här valet om jag ska åka ner eller inte.

En annan deltagare beskrev hur hon genom fotografier jämfört sitt ursprungsland med sin uppväxt i Sverige och att denna jämförelse varit ett sätt att forma identiteten som adopterad.

Det är ju verkligen som hemma liksom. Det är bara annorlunda. Den här bilden är från byn där jag är född, det här är från byn där hemma.

Jag har funnit ett lugn

Att ha sökt kunskap om sin historia, det vill säga sina biologiska föräldrar och bakgrunden till adoptionen, verkar för vissa av deltagarna ha gjort att man kunnat acceptera och bearbeta innebörden av att vara adopterad. En deltagare berättade att hon funnit ett lugn genom att bearbeta. Att ha kunskap om sitt ursprung och veta var man har sina rötter tyckte några av deltagarna var viktigt för att de skulle kunna känna sig hela som personer.

Jag tycker det är jätteviktigt att veta var man har sina rötter och var man har sitt ursprung för det är ju det som gör att man ja, det är ju det den procenten som för att man inte är svensk och det vill man ju behålla.

Jag känner gemenskap med andra adopterade

Upplevelsen av tillhörighet till gruppen adopterade tycks ha stärkt flera av deltagarnas identitet och de motiverade sitt deltagande i vår studie just med att de ville träffa andra adopterade. Det är flera av dem som beskrev som positivt just det faktum att de träffat andra adopterade. En av deltagarna tyckte inte att hon kan jämföra sig med andra i samhället och att detta har gett känslor av att vara ensam. De adopterade uppskattade att dela erfarenheter med varandra, och de såg likheter och skillnader. Några av deltagarna berättade att de tyckte att diskussionerna bidrog med ytterligare en pusselbit till den egna identiteten.

För mig har det här bidragit till en helhet om mig själv och det betyder otroligt mycket. Det är en pusselbit i ens identitet. Skapar en bild.

För man kan ju egentligen inte jämföra sig med någon annan i samhället för man känner sig ganska ensam så på något sätt. Därför blir det väldigt viktigt att känna igen sig i andra.

Deltagarna beskrev att andra svenskar upplever dem som invandrare medan andra invandrare däremot ser dem som svenskar. De adopterade tyckte att detta skapade en känsla av att befinna sig mittemellan det svenska och ursprungslandet, att tillhöra en egen grupp, ”internationellt adopterade”.

Eftersom du inte är riktigt något av det så hamnar du mitt emellan. Det blir att man inte riktigt tillhör någon av det, utan man tillhör sin egen grupp.

Adoptionserfarenheten har berikat mig

Flera av deltagarna berättade att erfarenheten av att vara adopterad har gett dem perspektiv på livet, vilket de ser som berikande. De berättade hur de på grund av att de är internationellt adopterade har gjort andra erfarenheter än andra jämnåriga som kan sägas tillhöra den svenska normgruppen. Erfarenheten som de adopterade fått, gör att de tycker att de har lättare att sätta sig in i hur det kan vara att avvika från de svenska normerna, något som de tror har gjort dem ödmjukare och mer insiktsfulla som svenskar.

Man tänker att man har mer förståelse för andra som inte ser svenska ut.

Några av deltagarna motiverade sitt deltagande i diskussionsgrupperna med att de tycker att det förmedlas en alltför dyster och problemfokuserad bild av adopterade. De ville därför ge sin berättelse för att bidra till en mer nyanserad och mer positiv bild av hur det är att vara adopterad.

Jag tycker det har kommit fram så här snyfthistorier om hur hemskt det varit och jag har inte känt igen mig i den berättelsen.

Splittring

Begreppet splittra innebär ”att dela upp, klyva eller sönderdela något” (Svenska Akademien, 1985, s. S9892). Splittring kallar vi här företeelsen när den internationellt adopterade inte har kunnat skapa en sammanhängande självidentitet, vilket kan innebära att hon/han håller delar av sig själv på avstånd och förnekar dess existens. Det innebär att personen inte har integrerat de två identitetsaspekterna, svenskhet och etniskt ursprung, utan att självidentiteten består av icke sammanhängande delar.

Jag känner mig rotlös

Alla deltagarna kände sig som svenskar åtminstone till viss del även om deras upplevelse av den svenska tillhörigheten på olika sätt blir ifrågasatt av andra. De flesta av deltagarna i vår studie upplevde tillhörigheten till ursprungslandet som vag. Att andra ofta definierar dem som invandrare är inte något som de kan ta till sig, och att definiera sig som ”internationellt adopterad” är inte heller oproblematiskt eftersom detta är en etniskt heterogen grupp. Frågan

kring var man hör hemma kan följaktligen resultera i en upplevelse av att sakna tillhörighet, en känsla av vilshenhet, rastlöshet, otrygghet, en känsla av splittring eller en känsla av att de varken har rötter i Sverige eller i sitt ursprungsland.

Man är i det här varken eller lägret, jag är inte svensk och jag är inte lankes och man får inte vara någonstans riktigt.

När man aldrig känner sig hemma någonstans trygg eller hemma, alltid känner sig rastlös eller irrat runt jämt utan att hitta något att hålla fast vid. Jag känner mig vilsen. Tryggheten är någonstans men jag har inte lyckats hitta den.

Jag väljer mellan att vara svensk eller utländsk

Vissa deltagare beskrev att de behöver välja mellan att vara svensk eller utländsk. De menade att de måste bortse från det som avviker från den svenska normen för att kunna skapa sig en tillhörighet.

När man väl har kommit hit och försökt integreras här då vill jag göra det så bra det går. Mer eller mindre acceptera den procenten som jag aldrig kan få in i samhället, den får jag bara acceptera, och sen gå vidare med det.

För några adopterade kan det innebära en stor ansträngning att bli svensk och en i mängden, eftersom de upplevt att de inte riktigt släpps in den svenska gemenskapen. Denna ansträngning efter svenskhet beskrevs av deltagarna som att den kan ske på bekostnad av den del av identiteten som handlar om ursprunget.

Jag vill bli svensk. Jag har ansträngt mig så mycket att bli svensk och västerländsk, och jag har troligtvis lyckats så väl att jag har tappat banden tillbaka. Jag har släppt det helt så frustrationen för mig ligger kanske inte i att jag har band kvar utan att jag inte helt släpps in i det jag vill vara. Men jag kommer aldrig att bli hundra procent svensk, men det ser jag inte som någon anledning till att leta reda på min bakgrund.

Jag kan inte få reda på mina rötter

Vissa av deltagarna berättade att de slutat leta efter sina rötter eftersom det är omöjligt för dem att få reda på sitt ursprung i och med att själva adoptionsprocessen varit väldigt anonym. Denna uppfattning grundade sig på att adoptivföräldern eller deltagaren själv har försökt finna de biologiska föräldrarna men att det inte varit möjligt av olika skäl.

Jag vet innerst inne att jag inte kan ta reda på vilka mina biologiska föräldrar är och då har jag gått vidare.

Föreståndaren på barnhemmet har visat de stora böckerna. Hon har haft hand om så många ärenden. Dom har visat mig sitt rum, hennes före detta kontor. Det är travar med bara pärmar och familjer, alla adopterade från det här barnhemmet. Hon rotar och hittar mina papper när jag kom dit, de som visar hur det ser ut, att jag inte har något som jag inte vet om utan jag vet om vad som finns och det finns ingenting. Det är så anonymt som det kan bli. Det är bara en lucka.

Jag känner mig inte hel

De flesta av deltagarna hade svårt att acceptera vissa aspekter av att vara adopterade. De hade till exempel svårt att acceptera att de blivit lämnade och att de inte hade vuxit upp med sina biologiska föräldrar. Vissa av deltagarna upplevde att de saknar något, att de inte är hela eller att de är kluvna.

Man vill ha sin kärlek från sin riktiga mamma liksom och ha den närheten. Hela det uppbyggandet liksom.

Jag identifierar mig inte som adopterad

Några av deltagarna uttryckte en osäkerhet kring innebörden av att vara adopterad. De berättade att de inte går och tänker på att de är adopterade till vardags. De kände inte heller igen sig i de andra adopterades berättelser om att de blivit annorlunda bemötta på grund av sitt utländska utseende, exempelvis i affärer och vid passkontroller.

Jag kunde inte riktigt komma på vad som skulle kunna vara relaterat till det att vara adopterad.

Jämförelse med annan empirisk forskning

I vårt material har de adopterade känt sig svenska men ändå inte riktigt. Internationellt adopterades identitet som svenskar blir inte given och ofta ifrågasatt. Vi har sett att vara internationellt adopterad innebär att man måste förhålla sig till två identitetsaspekter, den egna upplevelsen av att vara svensk och det etniska ursprunget. Även Cederblad et al. (1994), von Greiff (2000), Irhammar (1997) och Irhammar & Cederblad (2006) har i sin forskning lyft upp denna problematik.

I vår studie berättade de adopterade att deras attityder till sitt ursprung förändrats och sett olika ut i olika perioder av deras liv. I tidigare forskning har man funnit att identifikationsprocessen för internationellt adopterade ser mycket olika ut i olika åldrar (SOU 2003:49, vol. 2). Både Erikson (1993) och Marcia (1980) menade att identiteten förändras

med ålder och erfarenheter, att processen börjar redan som spädbarn och avslutas i ålderdomen. Eriksons (1993) teori om identitetsutvecklingen innefattar åtta faser som alla människor genomgår, i dessa faser ska individen lösa olika uppgifter för att komma vidare till nästa. Erikson (1993) och Marcia (1980) ansåg att det finns vissa perioder i vilka identitetsarbetet är mer intensivt än andra, en av dessa är adolescensen.

I likhet med deltagarna i vår studie fann Irhammar (1997) att några av de adopterade i hennes undersökning tycktes ha kommit till en punkt där de accepterat att leva utan att veta mer om sin biologiska familj. Hon fann vidare att det fanns de som hade valt att inte söka mer för att skydda sig mot en känslomässig konflikt, men i vissa fall tycktes det som att intellektuella svårigheter hade gjort att de inte hade reflekterat så mycket över sitt ursprung.

De internationellt adopterade i vår studie som har sökt kunskap om sitt ursprung och bearbetat vad det innebär att vara adopterade, kan vi relatera till en av Marcias (1980) nivåer för identitetsformande: *identity achievement*, vilket innebär att de som unga vuxna har gjort egna ställningstaganden genom sitt sökande och valt sin sysselsättning och sina ideologiska mål. Dessa deltagare är unga vuxna som har tagit ställning till vad det innebär att vara adopterad. De adopterade som inte har funnit någon tillhörighet och fortfarande befinner sig i ett sökande skulle enligt Marcia (1980) finna sig i den nivå av identitetsformande som han kallar *moratorium*, vilket betyder att de fortfarande kämpar med val av sysselsättning och ideologiska mål och befinner sig i en identitetskris. Möjligtvis kan man se drag av nivån *identity foreclosure* hos den adopterade som ser identiteten som ett val, där en del av en själv måste väljas bort, vilket innebär att den unge vuxne har sysselsättning och en ideologisk position men inte har utforskat det egna ställningstagandet utan har övertagit föräldrarnas eller andras ståndpunkt. Detta kan jämföras med Irhammars (1997) tolkning av deltagarnas nivåer av identitetsformande. Hon såg att få av deltagarna i hennes undersökning hade uppnått *identity achievement*, men menade att detta kunde spegla deras ålder då de flesta fortfarande var tonåringar. Vi har sett att ett flertal av våra deltagare hade uppnått *identity achievement* men medelåldern på våra deltagare var också äldre, vilket styrker ålderns betydelse.

DISKUSSION – INNEBÖRDEN AV ATT VARA INTERNATIONELLT ADOPTERAD

Den internationellt adopterades självidentitet

Vårt syfte var att försöka öka förståelsen av vad det kan innebära för den enskilde att vara internationellt adopterad genom att låta den unge vuxne internationellt adopterade berätta om sina erfarenheter av att vara adopterad.

I detta diskussionsavsnitt använder vi oss av begreppen identitet, tillhörighet och anknytning när vi diskuterar internationellt adopterades upplevelse av vilka de själva är. Begreppet identitet betyder generellt, enligt Svenska Akademiens ordbok, att ”något är detsamma vid olika tillfällen och vid växlande omständigheter eller fullkomlig överensstämmelse med sig själv” (Svenska Akademien, 1933, s. 180). Vi tänker oss att identitet innebär att en individ vet vem han/hon är, har varit och ska bli i förhållande till andra (Erikson, 1993). Lange och Westin (1981) tittar på identitet kopplat till etnicitet och ser den etniska identiteten ur två perspektiv: etnisk självidentifikation och extern identifikation. Självidentifikationen baseras på den etniska gruppstillhörighet som individen tillskriver sig själv medan extern identifikation är hur andra personer uppfattar individens etniska gruppstillhörighet. Genom identifikation ”sker ett fastställande av vem någon är” (Svenska Akademien, 1933, s. 179). Begreppet identitet är sammankopplat med begreppet tillhörighet ”känslan att ingå i en viss grupp” (Nationalencyklopedin, 2004, s. 1675). Känslan av identitet och tillhörighet befinner sig i ett ömsesidigt beroende av varandra eftersom *identiteten* skapas genom en känsla av tillhörighet till någon/några, och *tillhörighet* känner man till de människor som man kan känna igen sig i och som man tycker sig likna på något sätt, de som man identifierar sig med. Identitet och tillhörighet är begrepp som vi vidare ser som sammanlänkade med *anknytning*. Begreppet anknytning betyder ”anslutning till ett större helt, sammanbinda, förena något med eller sätta något i förbindelse med” (Svenska Akademien, 1898, s. 1501). Anknytningen ligger till grund för identitetsformandet och vilka man känner tillhörighet till (Bowlby, 1994). Det är ett begrepp som framför allt används i sammanhang när man talar om de band som barnet har till sina primära objekt; modern, fadern eller de personer som är huvudansvariga för barnets omvårdnad.

Vi tar här ståndpunkten att identitetsstrukturen inte är något stabilt och oföränderligt utan att utvecklandet av identiteten sker i en oavslutad process genom hela livet (Erikson, 1993; Marcia, 1980).

Den internationellt adopterade skapar, försvarar sin svenska identitet och hanterar sin svenska tillhörighet, dels genom att se sig själv som adopterad, dels genom att försvara sig när deras svenska tillhörighet ifrågasätts. Vi har sett att den adopterades identitetsbildning kan innebära antingen ett närmande till eller ett avståndstagande från den del av sig själv som har att göra med att man är adopterad. Ett närmande till det egna ursprunget och till att vara adopterad har vi sett som en möjlighet att skapa en sammanhängande identitet där skilda och ibland motsägelsefulla element av svenskhet och ursprung på sikt kan integreras (Erikson, 1993). Motsatt har vi sett att ett avståndstagande kan vara ett tecken på att den adopterade tränger bort och förnekar en del av sig själv. Förhållningssättet kan innebära att man ger adoptionen större betydelse i både positiv och negativ bemärkelse. Vi har sett att de adopterade i vår studie ser att adoptionen kan leda till antingen negativa eller positiva följder för dem. Om egenskapen att vara adopterad är förklaringen till negativa händelser kan personen tänka kring det som en ofördelaktig sida hos sig själv, vilket innebär ett avståndstagande. På samma sätt kan positiva händelser attribueras till att vara adopterad, men det innebär då något fördelaktigt och ett närmande av den delen. Det förhållningssätt den internationellt adopterade har till sitt ursprung kan påverka möjligheten att integrera det annorlunda ursprunget i den svenska identiteten. Genom att kunna integrera olika aspekter av sin livshistoria åstadkommer den adopterade en sammanhållen och stabil inre känsla av identitet. I annat fall riskeras att en splittrad självidentitet utvecklas (Grotevant, 1987; Irhammar & Cederblad, 2006).

När det finns en diskrepans mellan självidentifikation och en extern identifikation, det vill säga den egna och andras bild av vem man är, kommer den egna självidentiteten utsättas för ifrågasättanden, och äventyra en hälsosam självbild. Ett yttre ifrågasättande kan leda till ett inre ifrågasättande av sig själv, och då behöver personen ett yttre skydd eller egna mentala anpassningsstrategier med vilka hon/han kan avvärja hotet. Den internationellt adopterade har i regel som vi har sett en svensk självidentitet men på grund av ett icke-svenskt utseende överensstämmer deras självidentitet inte med den externa identiteten. När den självupplevda svenska identiteten ifrågasätts kan detta leda till och aktivera mentala försvarsmekanismer som skydd mot den psykiska smärta, ångest eller förstämning som detta ifrågasättande kan väcka. En försvarsprocess innebär ett sätt att tränga bort, förvränga en smärtsam sanning.

Försvarsmekanismerna kan ses som konstruktiva eller destruktiva på sikt beroende på deras varaktighet och grader av verklighetsförvrängning i samband med smärtlindring (Sjöbäck, 1984).

Att en del av våra deltagare inte vill ge adoptionen någon speciellt stor plats i sina berättelser kanske kan innebära att de tränger bort eller förnekar adoptionens betydelse och därmed omedvetet också den avvikande aspekten i sin identitet. Det kan även vara så att frånvaron av, till adoptionen relaterade berättelser är ett tecken på att de adopterade har ett relativt oproblematiskt förhållande till den delen av sig själva som handlar om det etniska ursprunget och på grund av detta inte behöver reflektera kring adoptionens betydelse, och att de därför inte heller har något intresse för det biologiska ursprunget. Det vill säga att de har en stark känsla av tillhörighet till de svenska adoptivföräldrarna och den svenska kulturen, och därmed inte heller känner avsaknad av något i sig själva (Kaye, 1990) .

I vårt material framkom att många av våra deltagare har haft skilda förhållningssätt till sitt biologiska och kulturella ursprung under olika perioder i sina liv. Under tonåren upplevde flera av deltagarna att det var väldigt viktigt att passa in och vara en i mängden. De menade att den ansträngning som det betydde för dem att bli så svensk som möjligt och en i mängden, gjorde att de förnekade sitt ursprung för en tid. Deltagarna berättade dock att de senare i livet har fått ett större intresse för sitt ursprung. Detta intresse övergick i ett slags accepterande och en stolthet över det biologiska ursprunget. Vi har sett att deltagarnas förhållningssätt till ursprunget förändras med tiden, i och med den utvecklingsprocessen som de går igenom, och som resulterar i olika förhållningssätt till ursprunget som ung vuxen.

Man kan diskutera om vissa sätt att hantera de två identitetsaspekterna kommer ur ett mer salutogent förhållningssätt till sig själv som adopterad. Ett mer salutogent förhållningssätt innebär en högre grad av integrering mellan de två identitetsaspekterna svenskhet och ursprung i den adopterades självidentitet, och innefattar dåtid, nutid och framtid, vilket kan överbrygga splittring eller motsägelser i erfarenheter (Erikson, 1993).

Vissa deltagare uttryckte att de genom att veta mer om sin historia kunde svara mer tillfredställande på frågor om sitt ursprung, att deras svar inte längre bara var tomma ord. Det verkar som att det är viktigt för den adopterade att kunna berätta sin historia. Flera av deltagarna i vår undersökning berättade till exempel om att fotografier hade varit viktiga för

dem. Med hjälp av fotografier både från barndomen, men även från återresor i ursprungslandet, verkar de adopterade skapa kontinuitet och sammanhang i sin livshistoria. Grotevant (1987) menar att historien om vem man är ger en sammanhållande referensram i vilken individen kan sätta samman olika element i sitt liv och att de därigenom får en mening. Grotevant (1987) menar vidare att människan konstruerar och rekonstruerar sin historia genom att kunna berätta om vem man är, och att detta skapar koherens och integration av individens livshistoria. Till exempel kan den adopterade genom en återresa till ursprungslandet erhålla mer kunskap som kan vara till hjälp i att rekonstruera historien om vem han eller hon är. Några av deltagarna i vår undersökning hade sökt information om sitt biologiska ursprung men det saknades uppgifter om de biologiska föräldrarna. Dessa deltagare uttryckte att de kommit till en acceptans av att inte kunna få mer information om sitt biologiska ursprung, och var de, som vi menar har uppnått Marcias (1980) nivå *identity achievement*. Med tanke på detta spekulerar vi kring om själva sökandet är till hjälp oavsett om den adopterade kan finna information om de biologiska föräldrarna eller ej.

Utifrån vårt resultat och tidigare forskning verkar det som att adoptivföräldrarna påverkar hur den adopterades intresse för sitt ursprung tar sig uttryck. Det förefaller som om vissa adoptivföräldrar inte har pratat om adoptionen eftersom de betraktar sina adoptivbarn som sina egna och att de inte längre ser dem som annorlunda. Enligt Bowlby (1994) är det de barn och tonåringar som är emotionellt stabila som bäst utnyttjar sina möjligheter att utforska omvärlden. Bowlby (1994) menade att dessa barn hade haft föräldrar som uppmuntrat dem till självständighet, men som funnits till hands när barnet behövde dem. Det verkar vara av betydelse för den adopterade att adoptivföräldrarna är öppna att prata med och visar intresse för den adopterades ursprung så att de vågar söka efter de biologiska föräldrarna, samtidigt som detta minskar intresset för biologiska ursprunget hos den adopterade (Irhammar, 1997).

Anknytningen till adoptivföräldrarna kan försvåras på grund av den tidiga separationen och påverka den adopterades känsla av tillhörighet till någon eller något, vilket därmed också försvårar identitetsutvecklingen. Kaye (1990) drar slutsatsen att en stark känsla av själv inte går att separera från en känsla av att tillhöra någon eller något. Den utseendemässiga skillnaden mellan barnet och föräldern kan också innebära svårigheter i anknytningsprocessen. Anknytningen underlättas om adoptivföräldern ser sig själv i sitt barn och återspeglar denna bild till barnet, vilket ligger till grund för identitetsutvecklingen (Bowlby, 1994). Lika viktigt, kan man anta, är att barnet känner igen sig i sina föräldrar.

Barnets annorlunda utseende kan dock göra anknytningsprocessen mer komplicerad. Om en adoptivförälder är främmande inför den delen av barnet som handlar om dess ursprung, förmedlas detta till barnet och integreras av barnet som en del av självbilden, vilket kan påverka den adopterades förhållningssätt till sitt ursprung och därmed kan integreringen av de båda identitetsaspekterna försvåras. Irhammar och Cederblad (SOU 2003:49, vol. 2) rekommenderar att barnets annorlunda ursprung inte skall betonas på bekostnad av anknytningen till adoptivföräldrarna och den svenska tillhörigheten. Även Benson et al. (som refererad i Friedlander et al., 2000) har poängterat vikten av att föräldrarna erkänner de fysiska skillnader som finns men betonar de psykologiska likheter som finns mellan barn och förälder.

Behöver adopterade sörja förlusten av sitt ursprung? Alla deltagarna i vår undersökning delar erfarenheten av att ha blivit lämnade till adoption av sina biologiska föräldrar och därmed varit utsatta för separationer. Den tidiga separationen har för den adopterade inneburit en förlust av de biologiska föräldrarna. Bowlby (1994) menade att separationsångest handlar om en rädsla för att förlora någon och sorg är en reaktion på den förlust som inträffat. Den adopterade kan ha även som vuxen ha en ökad benägenhet till att känna rädsla för att bli lämnad igen, och därmed kan det bli mer komplicerat att knyta an och känna tillhörighet. Vi tänker oss att adopterade behöver bearbeta och sörja den förlust de bär på. Bowlby (1994) fann när han undersökte barn som varit utsatta för en tidig separation likheter med vuxnas sorgprocess, bland annat en tendens att ibland söka efter den förlorade personen i hopp om en återförening. Deltagarna i vår undersökning har på olika sätt uttryckt att de har ett behov av att söka kunskap om sitt ursprung, vilket kanske handlar om en obearbetad sorg. Och vi har sett det som en möjlighet att, om inte återförenas med de förlorade föräldrarna, förenas med sitt ursprung och integrera den aspekten av sin identitet.

Utifrån barns behov av att sörja en förlust drog Bowlby (1994) slutsatsen att genom att ge ett barn adekvat information om vad som skett, och genom att visa medkänsla, kan ett barn få hjälp med att komma tillrätta med sin förlust och längtan efter den förlorade föräldern samt sin vrede och sin smärta. Även Winnicott (1983) skrev om vikten av att ge ett barn information och fakta för att möjliggöra en sorgprocess och för att inte skapa förvirring. För att ett adoptivbarn ska kunna bearbeta sorgen över förlusten av de biologiska föräldrarna behöver barnet ha uppnått en viss kognitiv utvecklingsnivå, vilken det uppnår i tioårsåldern. Först då kan barnet reflektera över sig självt som adopterat och sörja sin förlust. Deltagarna i

vår studie berättade om att de har upplevt det svårt att prata med sina adoptivföräldrar kring adoptionen, kanske har föräldrarna inte kunnat hjälpa dem på ett tillfredställande sätt att sörja sina biologiska föräldrar. Vi menar att man som internationellt adopterad kan ha nytta av att bearbeta den sorg det innebär att ha blivit lämnad av sina biologiska föräldrar liksom förlusten av kontinuitet i sin självidentitet för att komma vidare i livet. Genom en bearbetning av sorgen kan den adopterade nå en acceptans av vad det innebär att vara adopterad.

Om känslan av tillhörighet till andra och den kultur den adopterade lever i är bristfällig kan en möjlighet att reparera denna brist på tillhörighet vara att träffa andra adopterade som gjort liknande erfarenheter. Flera av deltagarna motiverade sitt deltagande i undersökningen med att de ville träffa andra adopterade, vilket kan handla om att man saknat någon i sin närhet att dela erfarenheten av att vara adopterad med. Vi har sett det som att mötet med andra adopterade, med vilka de kan dela erfarenheten av att vara adopterad, kan ge ytterligare klarhet över deras historia, men också innebära ett skapande av en känsla av tillhörighet och ett identitetsformande. Cederblad et al. (1994) menar att adopterade genom att identifiera sig med gruppen utlandsfödda adopterade kan vara ett sätt att integrera den annorlunda delen av identiteten.

Konklusioner

Vi har sett att internationellt adopterade har en upplevelse av att inte bli sedda som de personer som de tycker sig vara, det vill säga svenska med ett annat kulturellt och biologiskt ursprung. Det finns en diskrepans mellan främlingars och närståendes bilder och bemötanden av dem. Främlingar tenderar att se den internationellt adopterade först och främst som utländsk och uppfattar inte det svenska, medan närstående tvärtom betraktar dem som svenskar och inte längre ser den delen av den adopterades identitet som handlar om det etniska ursprunget. Denna diskrepans är ett faktum för internationellt adopterade och något som den adopterade måste lära sig att leva med. Vi tror att de adopterade som i sin självidentitet har integrerat sitt etniska ursprung med sin upplevda svenskhet, får bättre förutsättningar att handskas med att de blir ifrågasatta och inte blir sedda som den de tycker sig vara.

Som yrkesverksam psykolog är det viktigt att synliggöra de båda aspekterna av den internationellt adopterades identitet – svenskhet och etniskt ursprung. Psykologen behöver undersöka om den adopterades problem är relaterade till adoptionen, och på vilket sätt den adopterade har integrerat de två identitetsaspekterna. Om den adopterade inte har integrerat sin svenskhet och sitt etniska ursprung behöver psykologen hjälpa den adopterade med bearbetningen av sin historia för att integrera de båda identitetsaspekterna och blir då bättre rustad för andras motbilder av sin identitet. Om självidentiteten förblir splittrad, främmande och annorlunda kan en känsla av utanförskap, mindervärde och ofullständighet skapas (Grotevant, 1987; Irhammar & Cederblad, 2006). Vad vi menar med integrering av de två identitetsaspekterna handlar främst om ett integrerande av vad det innebär att vara internationellt adopterad i den svenska identiteten. Som yrkesverksam psykolog kan man hjälpa den internationellt adopterade att utforska den delen av sin identitet som handlar om det etniska ursprunget så att den adopterade kan berätta sin historia på ett mer sammanhängande och tillfredsställande sätt.

De internationellt adopterade i vår undersökning uttryckte alla en tillfredsställelse över att möta andra adopterade i det forum som diskussionsgrupperna utgjorde. Vi har också erfårit att mötet med andra adopterade kan vara ett verktyg för att den adopterade att komma till rätta med sin identitet. Genom att dela med sig och ta del av varandras historia kan de adopterade få mer klarhet över sin egen historia, med möjlighet till ökad integration av de båda identitetsaspekterna. Vi vill därför rekommendera och uppmuntra yrkesverksamma psykologer, men även andra som kommer i kontakt med internationellt adopterade att anordna grupper för internationellt adopterade, där fria diskussioner kan möjliggöra igenkännande och reflektion.

Metoddiskussion

Vår studie grundas på internationellt adopterades berättelser av de erfarenheter de gjort som adopterade. Deltagarna som deltog i studien kom från ett begränsat geografiskt närområde. De flesta var kvinnor, studenter och i ungefärlig ålder med varandra. Alla deltagare deltog på basis av det egna intresset, då vi sökte deltagare genom självansökan. Eftersom de som deltog i vår studie var begränsade till ett visst geografiskt område, hade en ungefärlig ålder med varandra och de flesta var studenter är det möjligt att de inte speglar internationellt adopterade som lever i Sverige i sin helhet. Att vi sökte deltagare genom självansökan kan ha bidragit till

att hela spektrumet av internationellt adopterade inte finns representerade i materialet, med stor sannolikhet är det en specifik grupp som väljer att delta. Man kan till exempel tänka sig att personer med ett sämre psykiskt välmående inte skulle välja att vara med. Möjligt är också att det finns en grupp internationellt adopterade som inte finner det relevant att diskutera adoption av olika orsaker. Den jämförelse vi har gjort med annan forskning som undersökt internationellt adopterade visade dock att våra resultat överensstämmer i stort med de resultat man presenterat tidigare (Cederblad et al., 1994, Irhammar, 1997, Von Greiff, 2000, Irhammar & Cederblad, 2006). Denna överensstämmelse tyder på att de deltagare som deltog i vår studie trots allt har gjort liknande erfarenheter som de som deltagit i de studier som gjorts tidigare.

Vi vill poängtera att vår strävan inte var att finna en grupp deltagare som kunde representera internationellt adopterade som helhet, och gör således inte heller anspråk på att beskriva gruppen internationellt adopterade generellt, utan vi ville beskriva den specifika grupp internationellt adopterade som deltog i vår studie och deras erfarenhet av att vara internationellt adopterade i Sverige. Den empiriska undersökningen begränsar sig till att beskriva tio vuxna internationellt adopterades erfarenheter av att vara internationellt adopterade i Sverige, och deras förståelse av vad det innebär.

När det gäller valet av metod, fokusgrupper med en fenomenologisk ansats, tycker vi med facit i hand, att det gav ett fylligt material. I fokusgrupperna skapades ett utrymme för deltagarna att fritt diskutera, delge och ta del av andras erfarenheter. Deltagarna gav intryck av att dela med sig av sina erfarenheter på ett öppet och ärligt sätt. Gruppdynamiken påverkade berättelser vi tagit del av, och möjligen har det varit så att vissa av deltagarna har varit mer framträdande än andra. Storleken (fem deltagare och två moderatorer) på gruppen visade sig både kunna ge en känsla av intimitet, men också ha tillräckligt många deltagare för att skapa en mängd olikartade associationsspår som berikade diskussionerna. Att vi var två moderatorer uppfattade vi inte vara något hinder, utan var snarare en fördel som innebar att vi hann uppfatta mer. Att ses fyra gånger, en gång per vecka tycktes vara tillräckligt och en lagom frekvens. Inom vår tidsram fick vi ett begränsat antal anmälningar, men med fler anmälningar hade vi utökat antalet deltagare per grupp med en person då någon deltagare ofta fick förhinder vid varje tillfälle.

Trots att vår hållning som moderatörer var att inta en undanskymd roll för att minska vår påverkan på materialets innehåll, har vår närvaro under diskussionerna samt våra val av vinjetter och frågor under gruppdiskussionerna med all sannolikhet påverkat det insamlade materialet till viss del. Även deltagarnas vetskap om att vi går på psykologprogrammet kan ha påverkat deltagarnas utsagor. Vi måste också ställa oss frågan hur vi som privatpersoner har påverkat våra deltagare.

Analysdiskussion

Vår avsikt var att försöka beskriva deltagarnas utsagor på ett så genuint sätt som möjligt, fritt från vår förförståelse. Vi hade ett fenomenologiskt perspektiv. För att undvika påverkan från vår egen förförståelse i analysarbetet har vi vidtagit vissa åtgärder: vi har granskat våra förväntningar, teoretiska utgångspunkter, delat upp materialet mellan oss och sedan jämfört våra fynd och arbetat metodiskt enligt Birgerstams (2000) fenomenologiska metod.

Reliabiliteten i studien utgår från upprepandet av teman i materialet, något som är beroende av vår tolkning av materialet. Vi har presenterat en tolkningsmöjlighet bland en mängd andra och lyft upp de för oss mest framträdande teman ur materialet. Denna tolkning som vi gjort kan ha färgats av vår förförståelse, trots att vi ansträngt oss för att möta materialet från ett fenomenologiskt synsätt för att kunna närma oss materialet som sanna nybörjare (Karlsson, 1999). Det har vid vissa tidpunkter varit svårt att hålla distans till materialet på grund av att vi båda har en privat relation till ämnet: den ena av oss är internationellt adopterad och den andre är på väg att bli adoptivförälder. Genom att periodvis lämna och återkomma har vi emellertid vunnit distans. Att ha varit två författare har varit till hjälp och ökar reliabiliteten (Wibeck, 2000).

När det gäller validiteten i vår studie eftersträvade vi att erhålla en god begreppsvaliditet genom att i redovisningen försöka synliggöra deltagarnas uttryck och perspektiv på sina erfarenheter som adopterade och att sedan med utgångspunkt från deras erfarenheter finna en djupare förståelse av innebörden av att vara adopterad genom att relatera dem till andra undersökningar och teorier vi funnit relevanta i sammanhanget.

Förslag på vidare forskning

I denna studie har vi undersökt innebörden av att vara internationellt adopterad i Sverige, men vilka erfarenheter gör den internationellt adopterade i andra kulturella sammanhang? Intressant hade varit att undersöka om och hur den mottagande kulturen påverkar innebörden av att vara internationellt adopterad. För vidare forskning föreslås en tvärkulturell studie som gör en jämförelse mellan internationellt adopterade som lever i olika mottagarländer, eller skilda kulturella sammanhang.

REFERENSLISTA

- Birgerstam, P. (2000). *Skapande handling - Om idéernas födelse*. Lund: Studentlitteratur.
- Bowlby, J. (1994). *En trygg bas. Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Brodzinsky, D. M. (1990). A stress and coping model of adoption adjustment. I D.M. Brodzinsky & M.D. Schechter (Red.). *The Psychology of Adoption*. (ss. 3-24) New York: Oxford University Press.
- Cederblad, M. (1991). "Hög" ålder vid adoption – största risken för att utveckla anpassningsproblem i tonåren. *Läkartidningen*, 88 (12), 1081-1085.
- Cederblad, M., Irhammar, M., Mercke, A., & Norlander, E. (1994). *Forskning om barn och familj. Identitet och anpassning hos utlandsfödda adopterade ungdomar*. Lund: Institutionen för barn- och ungdomspsykiatri Lunds universitet.
- Elliott, R., Fischer, C., & Rennie, D. (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields. *British Journal of Clinical Psychology*, 38, 215–229.
- Erikson, E. H. (1993). *Barnet och samhället*. Stockholm: Natur och kultur. (Tredje upplagan)
- Friedlander, M.L., Larney, L.C., Skau, M., Hotaling, M., Cutting, M.L., & Schwam, M. (2000). Bicultural identification: experiences of internationally adopted children and their parents. *Journal of Counseling Psychology*, 47(2), 187-198.
- Grotevant, H.D. (1987). Toward a process modell of identity formation. *Journal of Adolescent Research*, 2 (1), 203 - 222.
- Greiff von, K. (2000). *Adopterade från Latinamerika – deras uppfattning om sina uppväxtvillkor, sin livssituation och Sverige som socialisationskultur*. Stockholm: Akademitryck AB.
- Hagström, A.-Z. (2003). Adopterad är bara ett ord. I S. Lindström, & A. Trotzig (Red.). *Hitta hem. Vuxna adopterade från Korea berättar*. (ss. 207-216). Stockholm: Ordfront.
- Holmström, S. (1998). *Mitt okända hemland*. Stockholm: Liber.
- Irhammar, M & Bengtsson, H. (2004). Attachment in a Group of Adult International Adoptees. *Adoption Quarterly*, 8(2), 1-24.
- Irhammar, M. & Cederblad, M. (2006). En longitudinell studie av identitet och psykisk hälsa hos en grupp utlandsfödda adopterade. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1, 35-50.

- Irhammar, M. (1997). *Att utforska sitt ursprung. Identitetsformande under adolescensen hos utlandsfödda adopterade. Betydelsen av biologiskt och etniskt ursprung*. Lund: Studentlitteratur.
- Karlsson, G. (1999). Empirisk fenomenologisk psykologi. I C.M. Allwood & M.G. Erikson (Red.), *Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper* (ss. 327-362). Lund: Studentlitteratur.
- Kaye, K., (1990). Acknowledgement or rejection of differences. I D.M. Brodzinsky, & M.D. Schechter (Red.), *The Psychology of Adoption* (ss. 121-143). New York: Oxford University Press.
- Kohler, J.K, Grotevant, H.D., & McRoy, R.G. (2002). Adopted adolescents' preoccupation with adoption: the impact on adoptive family relationships. *Journal of Marriage and Family*, 64, 93-104.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lange, A., & Westin, C. (1981). *Etnisk diskriminering och social identitet. En rapport från Diskrimineringsnämnden*. Helsingborg: LiberFörlagStockholm.
- Lindblad, F., Hjern, A., & Vinnerljung, B. (2002). Suicide, psychiatric illness and social maladjustment in inter-country adoptees in Sweden. *Lancet*, 360, 443-448.
- Lindblad, F., Hjern, A., & Vinnerljung, B. (2003). Intercountry adopted children as young adults – a Swedish cohort study. *American Journal of Orthopsychiatry*, 73 (2), 190-202.
- Marcia, J.E. (1980). Identity in adolescence. I J. Adelson (Red.), *Handbook of Adolescent Psychology* (ss. 159-187). New York: John Wiley & Sons.
- Nationalencyklopedins ordbok. (2004) Höganäs: Språkdata, Göteborg och Bokförlaget Bra Böcker AB.
- Sander, Å. (1999). Edmund Husserls fenomenologiska tradition. I C.M. Allwood & M.G. Erikson (Red.), *Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper* (ss. 101-141). Lund: Studentlitteratur.
- Sjöbäck, H. (1984). *Psykoanalytisk försvarsteori*. Lund: Studentlitteratur. (Andra upplagan)
- SOU 2003:49. *Adoption – till vilket pris?* (vol. 1). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- SOU 2003:49. *Adoption - till vilket pris? Sammanställning av adoptionsforskning*. (vol. 2). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Svenska akademien (1898). *Ordbok över svenska språket, första bandet*. Lund: C. W. K. Gleerups förlag.

Svenska akademien (1935). *Ordbok över svenska språket, trettonde bandet*. Lund: A.-B. PH. Lindstedts univ.- bokhandel.

Svenska akademien (1933). *Ordbok över svenska språket, tolfte bandet*. Lund: A.-B. PH. Lindstedts univ.- bokhandel.

Svenska akademien (1985). *Ordbok över svenska språket, tjugunionde bandet*. Lund: AB Gleerupska universitetsbokhandeln.

Trotzig, A. (1996). *Blod är tjockare än vatten*. Stockholm: Bonniers.

Wibeck, V. (2000). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Winnicott, D.W (1983). *Barnet, familjen och omvärlden*. Stockholm: Natur & Kultur. (Andra upplagan)

2006-04-28

ADOPTERAD?

Vill du delta i en diskussionsgrupp tillsammans med andra internationellt adopterade och prata om Dina upplevelser av att vara adopterad?

Vi är två blivande psykologer som vill lära oss mer om hur det är att vara internationellt adopterad. Hjälp oss att få mer kunskap om vad som är viktigt för den personliga utvecklingen.

Tanken är att gruppen träffas en gång i veckan i fyra veckor, en och en halv timme per gång, under vårterminen 2006. Antalet platser är begränsade. Kontakta oss så berättar vi mer!

Heelena Haraldsson

040 - 890 71

0737 - 00 69 11

Theresia Regnander

046 - 70 68 80

070 - 782 27 72

hharaldsson@hotmail.com theresiajoensson@hotmail.com

Bilaga 2

2006-05-08

Hej!**Tack för visat intresse!**

Här kommer mer information om diskussionsgrupperna:

Vi skulle vilja ta del av betydelsefulla minnen av att vara adopterad. Kan du tänka dig att titta tillbaka på ditt liv och se om det finns situationer som har varit särskilt viktiga för dig utifrån att du är adopterad. Likaså händelser och personer som har varit betydelsefulla?

I diskussionsgrupperna får varje deltagare möjlighet att dela med sig men också ta del av varandras erfarenheter.

Som blivande psykologer är vi intresserade av erfarenheten av att vara adopterad. Vi vill skriva vårt examensarbete utifrån den adopterades egna perspektiv för att få kunskap om viktiga faktorer för den personliga utvecklingen. Kunskaper som är användbara i vårt kommande yrkesliv.

Vi, Heelena Haraldsson och Theresia Regnander, studerar på Psykologprogrammet vid Lunds Universitet. Under denna termin kommer vi att påbörja vårt examensarbete som ska handla om internationellt adopterades erfarenheter. Materialet från diskussionsgrupperna kommer att användas i vårt examensarbete, men ingen deltagare kommer att kunna identifieras.

Diskussionsgrupperna kommer att hållas på Studieförbundet i Malmö, Ystadsgatan 53. Vi kommer att ses vid fyra tillfällen, en gång i veckan, en och en halv timme per gång. Grupperna kommer att bestå av cirka sex deltagare. Vi bjuder på fika.

Vi träffas första gången **tisdagen den 9 maj kl 17.00 på Studieförbundet i Malmö, Ystadsgatan 53**. Vid det första tillfället presenterar vi oss och diskuterar upplägget för de följande gångerna.
Undrar Du över något går det bra att ringa till oss.

Vänliga hälsningar Theresia Regnander & Heelena Haraldsson

Bilaga 3**VINJETTER**

Ur Hitta hem, vuxna adopterade från Korea berättar:

”Jag kom till Arlanda flygplats den femtonde maj 1971, drygt fyra månader gammal. Det blev början på en underbar resa fylld av glädje men också av sorg och separationer. Inte en enda gång har jag reflekterat över att saker och ting inträffat på grund av eller tack vare att jag är adopterad. Alla erfarenheter formar oss som individer. Jag avskyr generaliseringar och att bli instoppad i ett fack. Ingen människa är den andra lik. Även om vi adopterade har många liknande erfarenheter så har vi minst lika många som skiljer oss åt. Precis som säkert när det gäller känslor och upplevelser med andra som vuxit upp utanför den svenska kärnfamiljen. Det här är min historia och min sanning.”

Ur Mitt okända hemland:

”Det går i perioder det där, ibland glömmer jag bort det helt att jag är adopterad, men det behövs så lite för att jag ska bli påmind och då kommer tankarna tillbaka att jag är ett hittebarn. När pappa och jag var på Rhodos så träffade vi en tjej från England. Hon blev jätteavundsjuk på mig för att mitt liv var så spännande. Hennes var så enorm trist och förutsägbart. Hon tyckte aldrig att hon varit med om något spännande. Hennes föräldrar var förvisso oerhört rika och hon kunde göra i stort sätt vad hon ville det var bara det att hon inte visste vad hon ville och hon hade redan gjort allt och när jag berättade att jag var ett hittebarn så började hon nästan gråta och skakade på huvudet och sa att livet känns orättvist. Och att jag kunde vara lycklig som varit med om så mycket och hade något att skyta om. Som hade en så speciell barndom. Där satt jag, det lyckliga hittebarnet. Jag nästan skämdes över att jag hade det så bra.”

Ur Blod är tjockare än vatten:

”Någon gång i mellanstadiet så skrev jag en kort uppsats om Sydkorea. Jag minns att det kändes konstigt, påtvingat. Fast det var jag själv som hade valt. Kanske tyckte jag att det var min plikt att intressera mig extra mycket för Sydkorea. Det är den enda gången som jag försökt sätta mig in i landets historia, kultur, samtid och det var på en ganska låg nivå. Jag läste i uppslagsböckerna och skrev mest om den typen av fakta. Men jag minns inget av det jag skrev. Jag vet inte ens om jag har kvar uppsatsen. Mina kunskaper om Sydkorea är mycket begränsade. Jag borde veta mycket mer, men jag vill inte, vågar inte. Jag vet inte om jag skulle uppslukas alltför mycket.”